№ 54 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 15 ՄԱՐՏԻ

1911

ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 15 ՄԱՐՏԻ № 54

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ“ Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rèdaction „Mschak“
Խմբագրատան տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզվով
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.
Տպարանի տէլէֆօն № 67.

ՄՇԱԿ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ“.
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK“.

Մարտի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 9 րուբլի:
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ։

Կովկասից դուրս ապրող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торговь. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская, 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Куринско-Каспійское Акціонерное Пароходное Общество
УЧРЕЖД 1904.
ԿՈՒՐԸ-ԿԱՍՊԵԱՆ
ակցիօներական ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ընկերութիւն
Հիմնված 1904 թ.
Ընդունում է եւ ապահովացնում է ձեռնտու պայմաններով ապրանքներ Վոլգայի եւ Կասպեան ծովի բոլոր նաւահանգիստներ և նոյնպէս Ռուսաստանի եւ Պարսկաստանի ներքին քաղաքներ փոխադրելու համար: Ապրանքները տեղափոխվում են արագ։
Թիֆլիսի գործակալութիւնը գտնվում է Վելյամինօվսկայա փողոցի վրա, Վարդանովի տանը, № 18. Հեռախօս № 11. Գրասենեակը բաց է առաւօտեան ժամը 9-ից մինչև 3-ը:
(հ. կ. ե.) առ. 217. 3—3

ԼԱՒ ՊԱՊԻՐՈՍ ԾԽՈՂՆԵՐԻՆ
„ԿՈՄԷՏԱ“ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆԸ
ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ Է
ԵՒԱ 10 ՀԱՏԸ 10 ԿՈՊ.
ԲԷՆՈՄԷ 10 ՀԱՏԸ 5 ԿՈՊ.
ՀԱԼԼԷՅ 25 ՀԱՏԸ 15 ԿՈՊ.
243. 1—1

ՊԱՍՏԱՌՆԵՐ
(ОБОИ)
ԵՂԲ. ՏԱՐՆՕՊՈԼ
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻ
Բաժանմունքը Թիֆլիսում, Գոլ. պր. 21, տուն Արղութեան. Ընկ., տէլէֆօն № 355.
Պահեստում միշտ կան մեծ քանակութեամբ ընտիր պաստառներ ամենավերջին ոճով
ՖԱԲՐԻԿԱՅԻՆ ԻՍԿԱԿԱՆ ԳՆԵՐՈՎ
8 կոպ. սկսած մինչև 6 ր. իւրաքանչիւր թուլօն: Ունի պահեստներ Ռուսաստանի գլխաւոր քաղաքներում:
ՆՄՈՒՇՆԵՐԸ ՈՒՂԱՐԿՎՈՒՄ ԵՆ ՁՐԻ:
(ե. շ.) առ. 207. 50—4

(15,18) առ. (M. 74170/74189) 233. 0—1

ԱԶԱԿԻՑ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Մենք ցաւելով արձանագրում ենք, որ մեծ ոգևորութեամբ և եռանդով ձեռնարկված այն գործունէութիւնը, որ սկսված էր ժողովրդական համալսարանի շուրջը Թիֆլիսում, այժմ թոյլ զարկերով է առաջ գնում։

Իսկ նա սկսվեց կանոնաւոր դասախօսութիւններով, որոնք գրաւում էին բազմաթիւ ունկնդիրներ զանազան խաւերից՝ մեծ մասամբ հասարակ ժողովրդից։

Նա գրաւեց ժողովրդին նաև մի շարք գեղարուեստական գուարճալիքներով՝ համերգներով, ներկայացումներով, օպերաներով։

Նա սիրելի դարձաւ նոյնպէս իր տարրական կրթութեան երեկոյեան դասերով, որտեղ անգրագէտ հասակաւորների մի մեծ թիւ իւրացրեց կարդալ-գրելու և հաշուելու հիմունքները։

Թէ ռուսերէն և թէ տեղական լեզուներով հանդէս եկած այդ գործունէութիւնը գրաւեց ժողովրդի զանազան շերտերի ուշադրութիւնը դէպի կուլտուրական-կրթական հիմնարկութիւնը, որը խսկապէս դարձաւ ժողովրդի համար մի փոքրիկ համալսարան։

Սակայն այդ գործունէութիւնը անկարող եղաւ մնալ իր նախնական դրութեան մէջ։

Զանազան ծանր արտաքին, այլ և ներքին պատճառները թուլացրին այդ համակրելի հիմնարկութեան գործունէութիւնը և նա այսօր կարողանում է իր ծրագրի միայն մի մասը իրագործել կեանքի մէջ։

Թիֆլիսի ժողովրդական համալսարանի գործողները պէտք է փորձեն նորոգելու իրանց գործունէութիւնը, տալով մտաւոր և բարոյական սնունդ ժողովրդին։

Մենք մեծ հաճութեամբ «Մշակի» էջերում արձանագրեցինք այն նոր համակրելի գործունէութեան մասին, որ ներկայումս կազմակերպվել է Բագւում ժողովրդական համալսարանի շուրջը։

Գեղեցիկ գործին նուիրվել էին ինտելիգենտ մի քանի անձեր, որոնց մէջ հանդէս եկան և անհատներ, որոնք հոգում են ծախքերի մի մասը։

Սկսած յունվարի 24-ից, երբ սկիզբն է դրվել գործի, առաջին 23 օրում կարդացվել են մի շարք դասախօսութիւններ, օրական երկու և երբեմն մէկ անգամ, ընդամենը 43, վերաբերեալ զանազան ճիւղերին։ Այդպէս՝ օրինակ՝ իրաւաբանական բովանդակութիւն ունեցող դասախօսութիւններ եղել են 14, բնագիտական 14, հումանիտար 13 և բժշկական 2 դասախօսութիւն։

Լսարանում ժողովվում են երբեմն մի քանի հարիւր, երբեմն մի քանի տասնեակ ունկնդիրներ։ Միջին թւով օրական մինչև այժմ եղել են 87 ունկնդիրներ։

Անշուշտ, ցանկալի է, որ Բագւի գործողները չը կորցնեն իրանց եռանդը դէպի համակրելի գործը և միջոցներ որոնեն դնելու ժողովրդական համալսարանի գործունէութիւնը ամուր հիմքերի վրա։

Մեր երկրի ուրիշ քաղաքներում աւելի փոքր ծաւալով կատարված փորձերը նոյնպէս ապացուցել են, որ խելացի և ձեռնհաս կերպով կազմված ժողովրդական դասախօսութիւնները, զրոյցները և ներկայացումները շատ շուտով սառնում են ժողովրդականութիւն ազգաբնակութեան խաւերում։

Բայց որպէս զի այդ գեղեցիկ և համակրելի գործը ամրանայ և ազատ մնայ գործողների լքումից, անհրաժեշտ է, որ նա կարողանայ մի կողմից աւելի նպաստաւոր պայմանների մէջ կազմակերպել իր ծրագիրը և նրա իրագործութիւնը, իսկ միւս կողմից ապահովված լինել լսարանի, բեմի, կրթական պարագաների և նիւթական անհրաժեշտ ծախքերի վերաբերութեամբ։

Այդտեղ մի քանի պայմանների պէտք կայ՝ թէ բարոյական նպաստաւոր մթնոլորտի, մտաւոր ոյժերի և անհատական ու խմբական եռանդի, և թէ նիւթական աւելի առատ միջոցների, քան կայ ներկայումս։

Ա. Քալանթար

ՌՈՒՍ-ՉԻՆԱԿԱՆ ԻՆՑԻԴԷՆՏԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

12 մարտի

Արտաքին գործերի մինիստրութեան ժամանակաւոր կառավարչի գաղտնի հեռագիրը Պեկինում գտնվող կայսերական դեսպանին.

Պետերբուրգ, 10 մարտի 1911 թ.

Վերջին ամսվայ ընթացքում կատարվող բանակցութիւնները համոզեցին Կայսերական կառավարութեանը, որ չինական կառավարութիւնը լռութեամբ և խուսափող պատասխաններով աշխատում է մերժել փետրվարի 3-ի ռուսական նօտայում առաջադրված կէտերը։ Այսպէս, յիշեալ գրութեան մէջ, որ յանձնվեց Կայսերական դեսպանին մարտի 6-ին, չինական կառավարութիւնը, զիջելով մի կողմից մեր կրկնած պահանջներին և համաձայնելով՝ որպէսզի Կոբդօ նահանգում ռուսական հիւպատոսարան հաստատելը կախված չը լինի մաքսային տուրքեր սահմանելուց, միւս կողմից լռութեամբ է մատնում միւս հիւպատոսարանները, որոնց հաստատումը նախատեսված է Պետերբուրգի պայմանագրի 10-րդ յօդուածով, և այն արտօնեալ դրութիւնները, որոնք գործադրվում են Սինձեանի շրջանում հակառակ մեծ պետութիւնների հետ կապված դաշնագրերի, և ասում է, որ տեղական արտադրութիւնների առևտրի գործի մէջ ռուս առևտրականները կը գտնվեն չին վաճառականների համահաւասար պայմանների մէջ, ըստ որում անուշադիր է թողնում այն հանգամանքը, որ ռուսները՝ համաձայն պայմանագրերի՝ իրաւունք ունեն առևտուր անել Մօնղօլիայում և Արևմտեան Չինաստանում առանց որևէ տուրք կամ մաքս վճարելու։

Գիտակցելով այդօրինակ բանակցութիւնների բովանդակ ապարդիւն լինելը, որոնց մէջ չինական կառավարութիւնը սոսկ առիթներ է որոնում սահմանափակելու ռուսական պայմանագրեալ իրաւունքները այնպիսի պատճառաբանութիւններով, որոնցից նա ինքը հարկադրվելու է հրաժարվել յետագայում, Կայսերական կառավարութիւնը իրան ստիպված է տեսնում վերջ դնել այդ՝ ոչնչով չարդարացող ձգձգումներին և խնդրել չինական կառավարութիւնից՝ պաշտօնապէս ճշդել փետրվ. 3-ի ռուսական նօտայի բոլոր կէտերի կանոնաւորութիւնը և պայմանագրերի հետ համապատասխան լինելը։

Այդ տեսակ պատասխանից յետոյ միայն Կայսերական կառավարութիւնը կարող է համաձայնել մասնակցելու մաքսային տուրք մտցնելու և թէյի առևտուրի նոր կարգ սահմանելու հարցերի քննութեանը։

Կայսերական կառավարութիւնը համաձայն է սպասել իր այս նօտայի պատասխանին մինչև մարտի 15-ը, սակայն նախազգուշացնում է, որ եթէ մինչև այդ ժամանակամիջոցը չը ստացվի վերջնական և գոհացուցիչ պատասխան բոլոր կէտերի վերաբերութեամբ, այն դէպքում նա իրան կը վերապահէ գործողութեան ազատութիւն և չինական կառավարութեան վրա կը դնէ իր յամառութեան պատասխանատւութիւնը։

—

Պետերբուրգ.—Չինաստանում զինուորական գործակալի օգնական գնդապետ Վայլտէրը նշանակվեց զինուորական գործակալ։

—

13 մարտի

Լօնդօն.—Րէյտէրի գործակալութեանը հաղորդում են Պեկինից. «Երկարատև լուրջ խորհրդակցութիւններից յետոյ վայվուբուն վստահեցրեց ռուսաց դեսպանին, որ Չինաստանը անպայման կը համաձայնէ ռուսական պահանջներին երկուշաբթի օրը։ Ընդհանուրի կարծիքով՝ Չինաստանը ուրիշ ելք չունէր, որովհետև անպատրաստ է պատերազմի»։

—

Տօկիօ.—Պաշտօնական «Կօկումինը» Ռուսաստանի և Չինաստանի բարի յարաբերութիւնները վերականգնելու գլխաւոր խոչընդոտներից մէկը համարում է Ուրիանխայ նահանգում սահմանագծի բացակայութիւնը։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

13 մարտի

Պետերբուրգ.—«Россія»-ն գրում է. «Վերջին օրերում արևմտեան նահանգներում զեմստվօ մտցնելու հարցի հետ միասին այնպիսի տպաւորութիւններ ստեղծվեցին, որոնցից կարելի էր եզրակացնել, թէ կառավարութեան գործունէութիւնը ենթարկվեց դատապարտութեան Գահի բարձունքից, և առաջացած դրութիւնը ըստ էութեան հանդիսանում է ասես Գերագոյն Իշխանութեան մի տեսակ վճիռ՝ փոխելու կառավարութեան ազգային քաղաքականութեան հիմնական գծերը։

«Հէնց այդ ամենը անպայման սխալ է։ Կայսրը հաճեց ամբողջովին հաւանութիւն տալ Իր կառավարութեան ազգային քաղաքականութեանը։ Այդ ճանապարհի վրա ծագող արգելքների վրա նրան հաճելի էր նայել իբրև բոլորովին արհեստական, ուստի և վերացման արժանի արգելքների վրա։

«Օրէնսդրական հաստատութիւնների պարապմունքների ընդհատումը հնարաւորութիւն կը տայ ձեռք զարկել իրականացնելու զեմստվային օրինագիծը Հիմնական Օրէնքների 87-րդ յօդուածի կարգով։ Այդ միջոցով մի կողմից որոշակի հաստատվում է Գերագոյն Իշխանութեան անյողդողդ վճռականութիւնը՝ պնդել ռուսական ազգային քաղաքականութեան հիմունքների վրա, միւս կողմից խաղաղեցնում է արևմտեան նահանգների բարոյապէս ցնցված ռուս ազգաբնակութեան խռոված մտքերը։

«Ազդարարված ընդհատման օրինականութիւնը և օրէնքը գործադրելու բացառիկ կարգի դիմելու կառավարութեան իրաւունքը անվիճելի են. օրինագիծն արդէն անցաւ Դումայի միջոցով և ժողովեց Խորհրդի մասնաժողովի մեծամասնութեանը. իսկ եթէ նա պարտութիւն կրեց կուրիաների մասին կատարվող քուէարկութեան րոպէին, այդ եղաւ այն գործողութիւնների և պայմանների մէջ, որոնք արժանի չեն պետական տեսակէտից քննութեան։ Ոչ Դուման, ոչ Խորհուրդը չեն կարող ասել, որ ընդունած միջոցով որևէ կերպ առհասարակ խախտվել են նրանց իրաւունքները, 87-րդ յօդուածի կարգով հրատարակված օրէնքը պէտք է ներկայացվի օրէնսդրական հաստատութիւններին, հետևաբար ոչ ոք չէ արգելում իր ժամանակին մտցնել նրա մէջ Դումայի և Խորհրդի կարծիքով անհրաժեշտ ուղղումներ»։

—

Պետերբուրգ.—«Օրէնքների ժողովածուի» մէջ հրատարակվեց անուանական հրաման սենատին՝ տարածելու Հիմնական Օրէնքների 87-րդ յօդուածի ոյժով զեմստվային հաստատութիւնների կանօնադրութիւնը Վիտէբսկի, Վօլինի, Կիէվի, Մինսկի, Մօգիլէվի և Պօդօլի նահանգների վրա։

—

12 մարտի

Պետերբուրգ.—Պետական Խորհուրդը ցերեկվայ ժամը 4 և 5 րօպէին գումարվեց լսելու Բարձրագոյն հրամանը՝ նստաշրջանը մինչև մարտի 15-ը դադարեցնելու մասին։

Նախագահ Ակիմօվը առաջարկեց ներկայ եղողներին լսել Բարձրագոյն հրամանը ոտքի կանգնած։

Պետական քարտուղարի կարդալուց յետոյ, նախագահը բացագանչեց՝ «կեցցէ Նորին Կայսերական Մեծութիւն Թագաւոր Կայսր Նիկօլայ Ալէքսանդրօվիչը»։

Բարձրագոյն ուռաները երիցս դղրդացրին նիստի դահլիճը։

—

Պետերբուրգ.—Պետական դումա։ Նիստը բացվում է ժ. 11 և 13 ր.։ Նախագահ Գուչկօվը դիմում է Դումային. «Խնդրում եմ լսել անուանական Բարձրագոյն հրամանը»։

Ամենքեան կանգնում են։ Նախագահը կարդում է։

—

Տրուա. — Բար-սիւր-Սէնի և Բար-սիւր-Օբի գինեգործների մասնաժողովը յայտնեց, որ համայնքները խզել են իրանց յարաբերութիւնները իշխանութեան հետ։

—

Տրիէստ.—Գործադուլ նաւաստիների մեծ մասը որոշեց շարունակել բանակցութիւնները նաւատէրերի հետ։

—

Սակրամենտօ.—Տաֆտը մի նամակով Կալիֆօրնիայի նահանգապետին պատուիրագրեց այսուհետև ձեռնպահ մնալ եապօնացիների դէմ ուղղված օրէնքներ հրատարակելուց։

—

Մէկսիկա. — Պաշտօնապէս հաղորդվում է, որ կաբինէտը հրաժարվեց խաղաղութիւնը վերականգնելու և առաջարկվող բարենորոգումները գործադրելու ցանկութիւնից դրդված։ Նախագահ Դիրցը առաջարկեց մինիստրներին հրաժարվել։

—

Ֆէզ.—Սուլթանը ներեց բենիմտէր ցեղին։ Համարեա ամբողջ շէրարտա ցեղը հպատակութիւն յայտնեց։

—

Պրէզիդիօ (Տէխաս).—Չիկուագուայի մօտ կառավարական զօրքերը ջարդվեցին ապստամբներից, կորցնելով 160 սպանվածներ։

—

Սօֆիա.—Թագաւորը երեկոյեան ընդունեց Գեշօվին։ Դանէվը շարունակում է բանակցութիւններ վարել Գեշօվի հետ։

—

Վենետիկ.—Եկաւ գերմանական թագաւորական զոյգը։

—

Տօկիօ.—Պարլամենտը աւարտեց նստաշրջանը քննելով 93 օրինագծեր, որոնցից ընդունեց 90-ը, ի թիւս որոց նաւատորմն ուժեղացնելու, Կօրէայի գրաւումը հաստատելու և բիւջէն վաւերացնելու մասին։

—

13 մարտի

Պետերբուրգ.—Առևտրի հիւանդ մինիստրը հնարաւորութիւն չունի դուրս գալ և իր բնակարանում ընդունել հերթական զեկուցումներ, որոնց պէտք է ուղղել մինիստրի օգնականներին։

Արտաքին գործերի մինիստրը երէկ գիշեր հանգիստ անցրեց. շատ քնեց։ Սրտի գործունէութիւնը բաւարար է։ Կէսօրին տաքութիւնն էր 38,3։

—

Խարբին.—Ծուղիչ լուրերի պատճառով ռուս ազգաբնակութիւնը կազմակերպում է կամաւոր խմբեր ոստիկանութեան ղեկավարութեամբ։ Բնակիչների ընտանիքները խմբերով մեկնում են Զաբայկալիէ, Վլադիվօստօկ, հարաւմանջուրական երկաթուղու կողմը։

—

Վօրօնէժ.— Նացիօնալիստների արտակարգ ժողովում որոշվեց ողջունել մինիստրների խորհրդի նախագահի վճիռը՝ մնալ իշխանութեան գլուխ յա-

նուն հայրենասիրական պարտականութեան։

Հեռագիրներ ուղարկվեցին Ստոլիպինին և միութեան խորհրդին։

—

Աթէնք.—Լեգուների հարցի համար ագիտացիա մղող պրոֆ. Միստրիոտիսը յանձնվեց դատարանին։ Նա մեղադրըվում է նրանում, որ կոչով ապստամբութիւն էր քարոզում։ Ոստիկանութիւնը արգելեց ժողովներ գումարել լեզուների հարցի համար, երկիւղ կրելով հասարակական կարգ ու կանոնի խախտումից։

—

Նիւ-Եօրկ.— Ցելլուլօիդի գործարանում այն միջոցին, երբ աշխատում էին մօտ 15,000 բանւորներ, հրդեհ ծագեց։ Մինչև կէս-գիշեր հանեցին 148 այլանդակված դիակներ։

—

Վաշինգտոն.—Եապօնական կայսրը ի պատասխանի Տաֆտի նամակի հեռագրով վստահեցնում է, թէ նշանակութիւն չէ տալիս Մէկսիկայի վերաբերմամբ Եապօնիայի ունեցած մտադրութիւնների մասին պտտվող վայրենի լուրերին։ Կայսրը ջերմ խօսքերով շեշտում է երկու ազգերի բարեկամութիւնը։

—

Սօֆիա.—Դրագան Ցանկօվի ազգային թաղմանը ներկայ էին Թագաւորի ներկայացուցիչները, դիպլօմատներ, այժմեան և նախկին մինիստրները, զինւորական և քաղաքացիական պաշտօնեաներ, բազմաթիւ գաւառական պատգամաւորութիւններ։

—

Բեռլին.— Նորդ-Դոյտշէ-Ալգ.-Ցայտունգը» առաջնորդող յօդուածում եռանդով ողջունում է Իտալիային՝ յոբելեանական հանդէսների առիթով։

—

12 մարտի

Ցարիցին.—Գիշերս մարդատար գնացքով եկաւ Իլիոդոր աբեղան։ Բազգուլեաևկա կայարանում նա դուրս եկաւ վագոնից, ոտքով դիմեց դէպի 7 վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող Ֆրանսիական մետաղաձուլական գործարանը, մտաւ եկեղեցի, զգեստաւորվեց, հեռագրեց Գերմօգէն եպիսկոպոսին՝ խնդրելով թոյլ տալ եկեղեցական թափօրով մտնել Ցարիցինում իր հիմնած վանատունը։

Առաւօտից գործարան են գնում Իլիոդորի երկրպագուների խմբեր։

—

Ցարիցին.—Իլիոդոր աբեղան գիւղական ծածկված սայլակով եկաւ վանք և եկեղեցում յայտնեց, որ Ցարիցինում կը մնայ ընդմիշտ։

Գերմօգէն եպիսկոպոսը հեռագրով աղաչում է Իլիոդորին վերադառնալ Նովօսէլսկի վանքը։

—

Պետերբուրգ.—Սինօդը, տեղեկանալով որ Իլիոդորը ինքնակամ Տուլայի թեմից գնացել է Սարատովի թեմը, պատուիրագրեց Սարատովի եպիսկոպոսին միջոցներ ձեռք առնել՝ վերադարձնելու Իլիոդորին Նովօսէլսկի վանքը և թոյլ չը տալ Իլիոդորին քահանայութիւն անել Սարատովի թեմի սահմաններում։

—

(Լրագիրներից)

Լօնդօն.—Պահպանողականները մի օրինագիծ ներկայացրին, որով ամէն գաղթական պէտք է յայտնէ իր բնակութեան տեղը։ Գաղթականներ բերող շոգենաւերը ենթարկվում են խուզարկութեան։ Օտարազգիները իրաւունք չունեն առանց անգլիական իշխանութիւնների թոյլտուութեան զէնք ունենալ մօտները։ Հաշտարար դատաւորը կամ տեղական ոստիկանապետը կարող են կարգադրել խուզարկութիւն կատարել գաղթականների բնակարաններում։

ԵՒՐՕՊԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ՍՏՕԼԻՊԻՆԻ ՀՐԱԺԱՐԱԿԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

8 մարտի

Պարիզ.—Այն տեղեկութեան առիթով, թէ Ստոլիպինը մնալու է իշխանութեան գլուխ, «Ժուրնալը» ասում է, որ այդ դէպքը, որ ծառայում է ապագայի գրաւական և ապացուցում Կայսրի խելացիութիւնը, ոչ քի այնքան չէ ուրախացնում, որքան Ֆրանսիային։

Նոյն տեսակ գնահատութիւն է տալիս «Ռադիկալը»։

—

(Լրագիրներից)

Պարիզ.—Ռուսական մինիստրական ճգնաժամի առիթով «Journal»-ը գրում է. «Ստոլիպինի հրաժարականը՝ դէպի աջ էվօլիւցիայի ուղղակի հետևանքն է»։ «Eclair»-ը ասում է. «Արդէն մի տարի է, որ լուրեր են պտտւում, թէ պալատական շրջաններում Ստոլիպինին գտնում էին չափազանց չափաւոր։ Ստոլիպինի հեռանալը նշանակում է, թէ քաղաքականութիւնը թեքվում է դէպի աջ»։ «Echo de Paris»-ն գրում է. «Ստոլիպինի հեռանալը ցոյց է տալիս, որ ռուսական ղեկավար շրջաններում ամրանում են պահպանողական սկզբունքները»։ «Temps»-ն Ստոլիպինի անկումը վերագրում է անձնական խնդիրների։ «Liberté»-ն ասում է, որ Կօկօվցեվը Պարիզում յայտնի պրէստիժ ունի։

—

Լօնդօն.—«Daily News»-ը ասում է. «Ստոլիպինը կարող եղաւ ջարդել յեղափոխութիւնը, չընկնելով ծայրայեղ ռէակցիայի մէջ։ Նա սպանեց իր բոլոր ույժերը՝ ոչինչ դրական բան չանելով և թողնում է Ռուսաստանին քնից նոր զարթած ռէակցիայից յետոյ»։

—

Վիէննա.—Այսօր «Narodni Listy»-ի մէջ Կրամարժը տպել է մի խիստ յօդուած Պ. Ա. Ստոլիպինի գործունէութեան մասին։ Չեխերի լիդէրն ասում է, որ «Ստոլիպինը հեռանում է արհամարհված լիբերալներից և ռէակցիօներներից։ Նա չը կարողացաւ կոտրել Պետական Խորհրդին, որ կամենում է վարկաբեկել Դումային, և հոգում էր ազգային շօվինիզմի մասին»։

—

Վիէննա.—«Fremdenblatt»-ը գնահատում է Ստոլիպինի ծառայութիւնները, որ կարողացաւ ծանր ժամանակ պաշտպանել սահմանադրութիւնը։ Վ. Կօկօվցեվը աւելի աջակողմեան է Ստոլիպինից։ Բայց ունի կազմակերպչական տաղանդ, որ այժմեան Ռուսաստանի համար քաղաքական ծրագրից էլ կարևոր է։

—

Բրիւսէլ.—Տեղիս մամուլը Կօկօվցեվին մինիստր-նախագահի պաշտօնում նշանակելը ընդունեց միաձայն, բաց համակրանքով։ «Վերջապէս,—բացագանչում են բօրսային լրագիրները,—մենք ռուսաց կառավարութեան գլխին տեսնում ենք մի գործչի, որ ողջամտութեամբ գնահատում է օտարազգիների նշանակութիւնը և արտասահմանեան դրամագլուխը»։ Լրագիրները կարծում են, որ այդ փոփոխութիւնը անկասկած կը բարձրացնէ ռուսաց արժեթղթերի գները բոլոր բօրսաներում։

—

Հելսինգֆօրս.—Ֆինները ասում են. «Ով էլ որ լինի Ստոլիպինի յաջորդը, չէ կարելի ներկայումս սպասել, թէ փոփոխութիւն կը լինի Ֆինլանդիայի վերաբերութեամբ վարվող քաղաքականութեան մէջ»։

—

Պետերբուրգից «Баку»-ի թղթակիցը հեռագրում է.

«Երեկոյեան լրագիրների հաղորդածը այն մասին, թէ Ստոլիպինը կը մնայ իր պաշտօնին, վաղաժամ երևաց։ Շուտով բոլոր շրջաններում լուրեր պտըտվեցին, թէ ճգնաժամը շարունակվում է։ Ասում են, որ Ստոլիպինը պահանջել է արձակել կամ «բիւրեղացնել» Պետական Խորհուրդը, հրատարակել զեմստվային նախագիծ արևմտեան նահանգների համար հիմնական օրէնքների 87-րդ յօդ. համաձայն։ Այս պայմանները չընդունվեցին, բայց և հրաժարականն էլ չընդունվեց և չը վերցվեց։ Ճգնաժամը կը լուծվի այսօր»։

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

—

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

12 մարտի

Կ. Պօլիս.— Լուսաւորութեան մինիստրը մշակեց քրիստոնէական դըպրոցների վրա կառավարական հսկողութիւն սահմանելու նախագիծ։ Քրիստոնէական դպրոցները տալիս են այնպիսի իրաւունքներ, ինչպիսինները ստացվում են մահմեդական դպրոցներից, սակայն բարձր դպրոց մտնելիս պահանջվում է քննութիւն տալ թիւրքերէնից։ Քրիստոնէական դպրոցներում ժամանակաւորապէս թոյլատրվում են օտարահպատակ ուսուցիչներ։

«Թանինը» շնորհակալութիւն է յայտնում Անգլիային, որ ճանաչեց Թիւրքիայի գերիշխանութիւնը Կօվէյտում։

Հաղորդում են, որ Ալբանիայում քրիստոնեայ-միրիդները սկսել են հակաթիւրքական շարժում։ Զսպելու համար ուղարկված զօրքերը լուրջ կորուստներ են ունեցել։

—

13 մարտի

Կ. Պօլիս.—Պալատում, ծովային մինիստրութեան նախահաշիւը քննելու ժամանակ, մինիստր Մահմուդ-Մուխտարը յայտնեց, որ երկու դրէդնօուտների կառուցումը կը յանձնվի Արմստրօնգի գործարանին, որ պարտաւորվելու է նաւերը յանձնել 2 տարվայ ընթացքում։

Ութ բատալիօններ մայրաքաղաքից դիմեցին Ալբանիա։

Բօլգար պատգամաւոր Պանչօ Դօրէվը հարց տուեց արտաքին գործերի մինիստրին, թէ Բօլգարիան ինչպիսի միջոցներ է ձեռք առել Մակէդօնիայում երևցած հրոսակախմբերի դէմ։

—

Թաւրիզ.—Բազմաթիւ քաղաքացիներ գնացին Կոնգրուտ գիւղը, ուր աքսորված է նախկին գլխաւոր մուշտէիդը, շնորհաւորելու նրան Նօվրուզ-բայրամը։ Այդ դէպքին տեղւոյս որոշ նշանակութիւն են տալիս, որ դրանով բողոք է յայտնվում վերջին ժամանակի հակակղերական հոսանքների և տեղական մօլլա Սիկատ-իւլ-Իսլամի դէմ, որը յորդորել էր չը տօնել Նօվրուզը ի նշան վշտի՝ ռուս զօրքերի Պարսկաստանում գտնվելու առիթով։

ՎՈՍՓՈՐԻ ԱՓԵՐԷՆ

—

Կ. Պօլիս, 2 մարտ

Աւելի քան երբէք Թիւրքահայերը հաւաքաբար ենթարկուած չէին այնքան տխուր վիճակի, որքան հիմա։ Կացութիւնը յուսահատական է պարզապէս։ Սահմանադրութենէն յետոյ գիղեցիկ ապագայի մը հեռանկարը, որ այնքան խանդավառութեամբ ողջունուած էր, քիչ-քիչ կը մթագնի ու կը կորսնցնէ իր պայծառութիւնը, և անոր տեղը կը գրաւէ դարձեալ նախկին յուսահատ դրութիւնը։

Ներքին գաւառներու վիճակը բնաւ ոևէ բարւոքում չի ներկայացներ, այլ ընդհակառակը հին ռէժիմի հարստահարութիւնները կը շարունակուին իրենց նախկին սաստկութեամբը։ Այս շաբթու լուր եկաւ, թէ Վանայ շրջակայքը սպաննուած էին վեց հայ երևելիներ, պարզապէս հայերը սարսափեցնելու և ասով հողային խնդիրը առկախ ձգելու և հայերը իրենց պահանջէն հրաժարեցնելու համար։ Շատ մը գաւառներէ ալ լուրեր կը հասնին, թէ կրօնական շրջուն քարոզիչներ գաղտնի ժողովներ կը գումարեն և շէյխերու առաջնորդութեամբ քիւրդ ցեղապետներ հաւաքումներ կունենան։ Հայոց և թիւրքաց ու քիւրդերու յարաբերութիւնները շատ տեղ լարուած են։ Այնպէս որ՝ Կովկասի մէջ հայ-թաթարական ընդհարումներուն նման ընդհարումներու՝ նաև սահմանադրական Թիւրքիոյ մէջ կը սպասուի, գրեթէ համանման անյայտ ու անբացատրելի շարժառիթներէ ծագում առած։

Այս պայմաններուն մէջ բնական է, թէ Հայաստանի բնակչութիւնը ծանր յուսախաբութեան մը ենթարկուի իր դժբաղդ վիճակին մէջ ոևէ փոփոխութիւն չտեսնելով։ Եւ պէտք է անկեղծօրէն խոստովանիլ, թէ ամենքս ալ իրաւունք ունինք, և շատ գերազանցապէս, յուսահատելու Թիւրքիոյ սահմանադրական վարչութենէն և զայն վարող Մ. և Ց. կուսակցութենէն, որ ոչինչ ըրաւ Անատօլուի համար, և նոյն իսկ, պիտի ըսենք թէ, շարունակեց համիդեան քաղաքականութիւնը՝ քանի մը կեղծ ու պատիր ու մեղրածորան բառերով մեզի օրօրելով։

Ի՞նչ էր մեր գանգատը թիւրքական ռէժիմին դէմ նախ քան սահմանադրութիւն։

Հայը իր բնիկ երկրին մէջ չունէր կեանքի, ինչքի, ստացուածքի և պատիւի ապահովութիւն, հաւասար արդարութիւն չկար իրեն համար. քիւրդական հարստահարութեանց դէմ կառավարութիւնը միջոցներ չէր առներ։ Ահա բոլոր մեր բողոքը. և ասոր համար էր, որ ազգովին բողոքեցինք 1872-ին և 1878-ին ուղղակի օսմ. կառավարութեան, և երբ մեր խնդրանքը անլսելի մնաց՝ դիմեցինք յաղթական Ռուսիոյ գթութեան և ապա վեց մեծ պետութեանց ողորմութեան։ Դարձեալ ոչինչ ձեռք բերինք։ Դիմեցինք դաւադրական միջոցներու և կազմեցինք յեղափոխական կուսակցութիւններ, հնչակեան, դաշնակցական և այլ անուններով։ Հեղեղի պէս արիւն հոսեցաւ և սակայն ոչինչ արդիւնք տեսնուեցաւ։

Վերջապէս հասաւ 1908 յուլիս 10-ի երջանիկ օրը, երբ օսմ. սահմանադրութիւնը վերահաստատուեցաւ։ Անմիջապէս հերոսները և հայ ազգին փրկիչները փութացին մեզի աւետելու, թէ վերջապէս յաջողած էին այս անգամ հայ ազգային դժբաղդ ճակատագիրը բարւոքելու... զի օսմ. սահմանադրութեան անակնկալելի մեծ բարիքը իրենց ալ պարգևն էր։

Հետևաբար հայը փայլուն ապագայ պիտի ունենար այս երկրին մէջ, իբրև հայրենիքէն մէկը օսմանեան բազմահայր սահմանադրութեան։

Հեռապատկերը հիանալի էր, սակայն «կաբի առասպել, առասպելաց առասպել»։

Ազատման՝ առաջին հարուածը եղաւ այս սպանական դղեակին ամբողջ շէնքը քանդող։ Սակայն կեդրոնին խառնաշփոթութիւններու մէջ ինքզինք արդարացուց կառավարութիւնը, և մեր փրկիչները դաշնադրութիւն կնքելով (?) դարձեալ հաւատացին մեր ակարամիտ հասարակութեան, թէ իրենց դիրքը աւելի քան երբէք ամրացուցին և ապագայ աղէտներու առաջքն առին։ Այն օրէն այս օր երկու տարի անցաւ, և կառավարութիւնը՝ կեդրոնին մէջ ամուր ու հաստատուն՝ տակաւին ոչինչ ըրաւ և ընելու միտք ունի Հայաստանի համար։

Սահմանադրական կառավարութիւնը Հայաստանի պատուհասը, քիւրդերը, զինեալ կը պահէ ճիշդ համիդեան դրութեամբ, մինչ կանոնաւոր զինուորագրութեան ենթարկելով զանոնք երկիրը մեծ վտանգէ մը և հայը իր մեծ թշնամիէն ազատած պիտի ըլլար։ Ջըրաւ այդ բանը, պարզապէս քիւրդերը անհանգիստ չընելու և չըմբոստացնելու համար, և ասով ամենամեծ հարուածը տուաւ հաւասարութեան սկզբունքին, զինուորագրութեան օրէնքէն բացառութիւն համարելով քիւրդերը, ի հեճուկս և ի վնաս ուրիշ խաղաղ և շինարար ցեղի մը՝ հայուն։

Սահմանադրական կառավարութիւնը քիւրդերը կը քաջալերէ և կը թողու, որ անոնց մէջ պրօպագանդ կատարուի, հաւաքումներ ու խորհրդակցութիւններ ըլլան։ Հողային խնդրոյն մէջ պարզապէս թէ և թիկունք կը հանդիսանայ իր օրինագրովը յափշտակիչներուն, ամենաթոյլ և ամենատկար հետապնդութիւն մը իսկ հազիւ կը կատարէ կողոպտող, աւարառու և կեղեքիչ աւազակային խումբերու դէմ։ Ցայտնապէս և ապացուցեալ ոճրագործները կը թողու, որ ազատ շրջակային և սանձարձակ գործեն։

Ահա սահմանադրական կառավարութիւնը, ահա սահմանադրական արդարութիւնը, ահա ազատ ռէժիմի պատուաբեր գործունէութիւնը։

Երեք տարուան ընթացքին մէջ բազմաթիւ հայեր սպաննուեցան Հայաստանի մէջ քիւրդերու և թիւրքերու ձեռքով, սակայն և ոչ մէկ ոճրագործ կախաղան բարձրացաւ։ Հայուն համար կարժէ՞ր քիւրդը և թիւրքը վշտացնել։ Սակայն այս այն սահմանադրական կառավարութիւնն էր, որ թիւրք մը սպաննելու յանցանքով մեղադրուած իննը բուլգարները մէկ օրուան մէջ կախաղան հանեց... ասով ցոյց տալով կատարեալ արդարութիւն։

Այս այն սահմանադրական կառավարութիւնն է, որ Կիլիկեան ջարդերու միջոցին ինքնապաշտպանութեան դիմող հայերը իբր ապստամբ ներկայացուց և կախաղան բարձրացուց և քանի մը խլամներու վրայ կիրարկուած մահու պատիժը բաւական համարեց՝ բազմաթիւ հայ բանտարկեալները տաժանակիր ու շղթայակապ տառապանքին մէջ պահելով հանդերձ, բոլոր խլամ բանտարկեալները լայն ներողամտութեամբ մը արձակելու։ Տակաւին երկու օր առաջ կառավարական զինարանի մը վրայ յարձակելով աւարի տուող և ջարդի մասնակցող 46 խլամները արձակած է մէկ անգամէն... պատուաբեր անկողմնակալութեամբ մը։

Եւ այս կառավարութիւնն է, որ քաջութիւն չունի երկու քիւրդ իսկ կախաղան բարձրացնելու, վախնալով որ քիւրդական խնդիր կը հանէ։

Քիւրդը, իբրև խորամանկ, կեդրոնին իրեն նկատմամբ տածած այս պատկառանքը անշուշտ շատ լաւ ըմբռնած՝ զայն շատ լաւ կարժեցնէ, հետզհետէ պահանջկոտ դառնալով։

Մեր «փրկիչները»՝ լուռ ու մունջ գրեթէ հանդիսատես կըլլան այս իրողութեանց, միայն զանոնք արձանագրելով իրենց օրգանին մէջ, առանց ցոյց տալու այն մասնաւոր և յայտնի անիրաւութիւնը, որ մասնաւանդ հայոց համար կը գործուի։ Այդ պոռոտախօսութեան մարմնացեալ հերոսները, զարմանալի է որ, իրենց... գեսպաններն հօ չին քաշեր... որ դաշնադրութիւնը չեն խզեր... «անողոք կռիւ» հռչակելով Մ. և Ց. միութեան դէմ, որ կուզէին մեզի հաւատացնել—և դեռ ապուշներ կան, որ կը հաւատան այս առասպելին—թէ պատկառելուն համար հսկայ ույժէն Հ. Ց. Դ.-ի, անոր գործակցութիւնը խնդրած էր ընդդէմ ռէաքսիոնէրական տարրերու։

Եւ այդ հսկայ ույժին, այդ պատկառելի զօրութեան, իրենց զինակիցին ու բարեկամին քիթին է որ կը խնդան անշուշտ իթթիհադականները՝ ոչ միայն հալածելով հայ ժողովուրդը, այլ նոյն իսկ այդ կազմակերպութիւնը, որուն հետ դաշինք կնքած էին։

Եթէ այս էր, այն մեծ յաջողութիւնը, որ հռչակուեցաւ այդ համաձայնութեան գոյանալուն յաջորդ օրը, ծիծաղիլ և արգահատիլ կը մնայ մեզի այս փրկիչներուն վրայ։

Մենք այդ համաձայնութեան իբր հետևանք ոչինչ տեսանք նպաստաւոր հայ ազգին։ Եթէ տեսնողներ կան, կը հրաւիրենք, որ քաջութիւն ունենան առաջ անցնելու և ապացուցանելու։ Ընդհակառակը մենք կրնանք ապացուցանել, թէ այդ համաձայնութիւնը վնասակար եղաւ հայ ազգին համար, զի անոր իրական կամ առերևոյթ զօրութիւններէն մէկը և գլխաւորը՝ քանի որ միւս կուսակցութիւնները անոր հետ համաձայնած էին՝ այդ թուղթի սին ու աննշան կտորովը տեսակ մը անպատուաբեր անձնատուութեան յանձնառու եղած էր, և բողոքի ու դժգոհութեան իրաւունքէն ակամայ զրկուած։

Եւ այս սոր վիճակին ենթարկուած կազմակերպութիւնը չէր, որ պիտի պաշտպանէր հայու իրաւունքները և օր ցերեկով գործուած յայտնի ու կարկառուն անիրաւութիւնները։ Եւ թող ըսեն, թէ հողային խնդրոյն մէջ, որ շնորհիւ իրենց պիտի կարգադրուէր, ի՞նչ էր իրենց դերը։ Կրթական ամենակենսական խնդրոյն մէջ ինչ ըրին։ Հայաստանի մէջ տիրող անապահով դրութեան առաջն առնելու համար ինչ մտածեցին։

Շառայլ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՑՈՐԴԻ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՑ

III

Չորս օր Երևանում

Բարեկենդանի տօները, չը նայելով օրվայ մէջ մի քանի անգամ փոփոխվող եղանակներին, անցան բաւականին աշխոյժ։

Գոնէ, հայ համայնքի համար։

Զարիֆեանի ու տ. Մայսուրեանի ղեկավարութեամբ Թիֆլիսից այստեղ եկած հայ դերասանական խմբի երկու ներկայացումները՝ Գորկիի «Միքրա Էֆրօսը» և «Տայֆունը» բազմամարդ հասարակութիւն են եղել գրաւած Զանփօլադեանի թատրօնը։

Օրվայ խօսակցութիւնը այդ ներկայացումներն են։

Ականատեսները խօսում են մեծ գոհունակութեամբ ու ոգևորութեամբ։

Իսկ նրանք, որոնք հնարաւորութիւն չեն ունեցել տեսնելու, ափսոսում են անկեղծօրէն։

Գաւառական այդ թմրած անկիւնում, ուր միակ զուարճութիւնը պրօժեկտօրն է, կանօնաւոր դերասանական խմբի ներկայացումը արտասովոր մի նորութիւն է։

Զարմանալի չէ ուրեմն, եթէ այդ պարագան ուշադրաւ խօսակցութեան առարկայ դառնայ մի քանի օր, բերնէ-բերան անցնի։

Այնքան քիչ է աջողվում այդ նեխված մթնոլորտում, միօրինակ կեանքի ֆօնի վրա նկատել միջավայրի լաւ, լուսաւոր, գաղափարական երևոյթները, որ մարդիկ անհուն կարօտ են զգում տեսնելու նոյնը բեմի վրա գեղարուեստօրէն թանձրացված, ջղերի խփող խաղով, հմտալի վերարտադրումներով։

Մինչդեռ գեղարուեստական ներկայացումներ, հայ մասսայի համար միակ հասկանալի մայրենի լեզուով, Երևանում շատ քիչ են պատահում։

Եւ շատ ափսոս։

Երևանցու համար թատրօնը պահանջ է դառնում արդէն։

Պէտք է օգտվել այդ տրամադրութիւնից և շաղկապել նրան աւելի սերտ կերպով։

Այդպիսի մի հայաշատ, կենտրօնական քաղաք չը պէտք է մնայ խորթ զաւակի դերում։

Հայ դերասանների պատահական տուրնէների, պատահական ներկայացումների փոխարէն պէտք է տեղական ույժերի նախաձեռնութեամբ գործունէութեան կանչել մնայուն, կազմակերպված մի մարմին, որ հոգ տանէր պարբերական ներկայացումների մասին։

Դա կը լինէր օգտակար ու շօշափելի գործ։

Իսկ կողմնակի դիտողի համար մխիթարական ու արձանագրութեան արժանի երևոյթ։

Ներկայ դէպքում մխիթարական է նկատել, որ թէ դերասանների և թէ տեղական հայ հասարակութեան միջև տիրում է կատարեալ սերտ ու համերաշխ վերաբերմունք։

Երկու կողմերն էլ չափազանց գոհ են մնացել ներկայացումների արդիւնքից։

Ժողովրդի համակրական վերաբերմունքը այնքան է խրախուսել դերասաններին, որ խումբը դրա ազդեցութեան տակ փոփոխութիւն է մտցրել իր նախօրօք կազմած մարշրուտի մէջ։

Երևանից յետոյ՝ նա, այցելելով Ալէքսանդրօպօլ, Կարս, Հին-Նախիջևան և մի քանի ներկայացումներ տալով այդ տեղերում, անցնելու է Ատրպատական, այնպիսի հաշւով, որ զատկական տօներին կրկին վերադառնայ։

Երևանից Իգդիրի վրայով այնուհետև կանցնի Թիւրքահայաստան՝ Հին-Բայազիտ, Կարին, Վան։

Վերջինումս էլ, երևի, կը մնայ ամառային ամիսները հանգստանալու։

* * *

Մի նորաբողբոջ համակրելի հաստատութիւն կայ այստեղ, որ իր յարկի տակ պատսպարում է, խնամում և կրթում փողոցից հաւաքած տասը որբ երեխաներ՝ վեց տղայ և չորս աղջիկ։

Դա որբանոցն է՝ Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան Երևանի ճիւղի նախաձեռնութեամբ ու միջոցներով բացված։

Շատ բան գիտէ տեղական հասարակութիւնը դրա մասին։

Հետաքրքրվում է նա, արդեօք, թէ ինչպիսի դրութեան մէջ է գտնվում նա, ինչ միջոցներ ու կարիքներ ունի, ինչ է կատարվում այնտեղ։

Մինչդեռ քթի տակն է, դժուար չէ ներս մտնել ու տեսնել այդ որբերի վիճակը։

Համարձակ կարող եմ ասել, որ նրանց վիճակը շատ աւելի նախանձելի է, քան շատ շատերին, որոնց վրայից անպակաս է ընտանեկան գթոտ խնամքն ու մայրական գորովը, որոնք սնունդ են ստանում, լիանում բոլոր բաւականութիւններում, բայց այն՝ ինչ որ ամենից անհրաժեշտն է—դաստիարակութիւն—չեն ստանում։

Այդ որբանոցը ոչ մի բանով պակաս չէ միջավայրի միջնակարգ ընտանիքից։

Աւելին դեռ չեմ ուզում ասել։

Մաքրութիւնն ու կարգապահութիւնը օրինակելի են. այնտեղ տիրող բարի ու սիրալիր վերաբերմունքը՝ նախանձելի մինչև իսկ հարազատների համար։

Երբ ներս մտայ, երեխանները սեղանի շուրջը նստած պարապում էին։

— Բարև ձեզ,—դիմաւորեցին ինձ միաբերան, ոտքի կանգնելով։

Բոլորն էլ զուարթադէմ էին, առողջ ու մաքուր հագնված։

Փոքրը՝ 5 տարեկան էր, մեծը՝ 12, իսկ միւսները՝ 6—7 տարեկան։

Ուտում են, խմում, դասերը պատրաստում, գրում, աշխատում միևնոյն մի մեծ լուսաւոր սենեակում, մի հատիկ մեծ սեղանի վրա։ Երկու սենեակ յատկացված է ննջարանի համար. մէկը տղայոց, միւսը՝ աղջկանց։ Ննջարանները շատ փո[illegible] են։

Մաքուր են անկողինները, խնամքով հաւաքված, խրաքանչիւրի գլխավերևը՝ մի-մի երեսսրբիչ կախած։

Մի սենեակում էլ ապրում է կառավարչուհին։

Նրանց տրամադրութեան տակն է տան ընդարձակ բակը, ուր կարող են խաղալ, գետինը փորել, մարգեր պատրաստել, ծաղիկներ ցանել…

Նոյնպիսի օրինակելի մաքրութիւն և կարգապահութիւն է տիրում ճաշի սեղանի վրա, խոհանոցում։

Ամեն մէկը իր անկողինը ինքն է գցում, ինքն էլ հաւաքում։ Սենեակները մաքրելիս, թէյի ու ճաշի ժամանակ, խոհանոցում օգնելու համար հերթապահութիւն են անում բոլորը։

Աթոռներ գործել գիտեն ամենքը, պատրաստում են նաև գուլպաներ իրանց համար. իսկ աղջկերքը սովորում են նաև ձեռագործ։ Շուտով կը սկսեն սովորել բամբուկեղէնից աթոռներ և ցողունէ գործուածքներ պատրաստել, տղերքը՝ նաև իրանց շորերը կարկատել, իսկ աղջկերքը՝ կարել։

Կրթական մասը վարում է կառավարչուհին՝ օր. օր. Ղորղանեանների աջակցութեամբ, որոնք ամենայն սիրով իրանց ազատ ժամերը նուիրաբերում են որբերին։

Առհասարակ որբանոցի կազմակերպութիւնը դրված է շատ լաւ հողի վրա. ամեն տեղ նկատվում է հմուտ ղեկավարողի մըշտական հսկողութիւնը։

Բայց ամենից աւելի նա արտայայտվում է երեխաների դաստիարակութեան գործում, փոխադարձ յարաբերութիւնների, նիստ ու կացի մէջ։

— Բարև ձեզ,—դիմաւորում են նորեկին։

— Ցտեսութիւն,— ուղղում են հեռացող այցելուին։

— Շնորհակալութիւն, քոյր ջան,—արտասանում են թէյից կամ ճաշից յետոյ կառավարչուհուն։

— Բարի գիշեր,—հրաժեշտ են տալիս քնելու գնալիս։

Եղբայր, քոյրիկ, քոյր ջան…. Ահա նրանց վերաբերմունքը դէպի իրար, դէպի օտարը, դէպի կառավարիչը։

Եւ այդ բոլորը անբռնազբօսիկ, ուրախ ժպիտով, զուարթ դէմքով։

Անշուշտ կոյր գործվից էլ աւելի գնահատելի, անկեղծ ու գիտակցական վերաբերմունք գտնելով կառավարչուհու կողմից, որը նրանց համար և՛ դաստիարակ է, և՛ ընկեր, և՛ մայր, և՛ օրինակ։

Նայում է մարդ, ու չէ հաւատում, որ դրանք օտար, ծնողազուրկ որբեր են։

Որ դրանք միևնոյն երեխաներն են, որոնք դեռևս մի քանի ամիս առաջ փողոցներում կամ հասարակական զբօսավայրերում մեկնում էին իրանց փոքրիկ ձեռքերը անց ու դարձ անողներին՝ մուրալու համար։

Այնքան ուժեղ է լաւ տպաւորութիւնը։

Պատիւ է բերում այն անձանց, որոնք ղեկավարում են այդ հաստատութիւնը, որոնք իրանց սրտին մօտ են ընդունում նրան, հետաքրքրվում են նրա վիճակով, նպաստում նրա աջողութեանը։

Նրա շուրջը պէտք է համախմբված լինի Երևանի երկսեռ ինտելիգենցիան։

Ի՞նչ են անում տեղական կանայք ու օրիորդները։

Ասպարէզ են ուզում գործունէութեան։

Դրանից էլ լաւ, վսեմ գործ հազիւ թէ լինի։

Աշխատակից

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱւԱՌԻՑ

—

Ձմեռը Զանգեզուրի օրջանում

Գօրիս, 10 մարտի

Ձմեռը մեզանում չը վերջացաւ. մինչ սպասում էինք մեծ պասում լաւ եղանակների երես տեսնելու, ամսիս 8-ին դարձեալ ձիւն եկաւ, հին, դեռ չը հալված ձիւնի վրա, և անասնապահների սիրտը սևացրեց։ Չը կայ գարի, խոտը կրակի գին ունի, դարմանը նոյնպէս։ Մօտիկ Խօտ, Հալիձոր և Եայջի գիւղերից են դարման ծախու բերվում։

Գաւառիս Հաջիսամլու Թուրքական մասում անասնատէրերի կեանքը կատարեալ դժոխք է. թուրք ժողովուրդը շատ դժուարին կացութեան մէջ է. վտանգ է սպառնում բոլոր ոչխարներին և այլ անասուններին կոտորվելու։ Մի՛ չը տեսնված տարի է նաև բուն Զանգեզուրի համար. ամեն ինչ թանգ և անմատչելի աղքատ դասակարգի համար։

Քաղաքիս կեանքը, որ առանց այն էլ անշարժ էր, կարելի է ասել, որ միանգամայն կանգ է առել. եղանակների վատութիւնը իր նկատելի ներգործութիւնն է գործում նաև շուկայի վրա։

Բռնտում աւերածութիւն գործող տիֆը (брюшной թէ сыпной, որովհետև բժիշկները չեն կարողացել կատարելապէս որոշել) այժմ քիչ կանգ է առել. երրորդ օրն է որ մեռնող չը կայ։ Մեռաւ թուրք ֆելդշէր Թաղիեվը, իսկ հիւանդ բժիշկներ Պարոնեան և Թէմուրեան առողջանալու վրա են։

Տիֆի դէմ կռւում է բժիշկ Մալումեանը։

Քաղաքային վարչութիւնը սանիտարական խմբեր է կազմակերպել մաքրութեան պաշտպանութեան համար և յայտարարութեամբ, մի շարք զոհեր տալուց յետոյ միայն, բժիշկ է հրաւիրում ապագայում քաղաքումս երևելիք վարակման դէմ կռուելու։ Նահանգական բժիշկ Տէր-Գրիգորեանը, որ քաղաքումս էր ամբողջ երկու շաբաթ և օգնութիւն էր հասցնում հիւանդ բանտարկեալներին, ծխական դպրոցի դահլիճում կարդաց երկու դասախօսութիւն տիֆի մասին, նախ տղամարդկանց և ապա կանանց համար։

Նոյն բժշկի ձեռքով և հսկողութեամբ տիֆով մեռած դիակները, որոնք թաղված էին դէպի քաղաք բերված աղբիւրին մօտ, հանվեցին և առանձին տեղ թաղվեցին։ Մեծ զգուշութիւն և մաքրութիւն է հարկաւոր Գօրիսին՝ եղանակները բացվելու դէպքում, որպէսզի տիֆը չը տարածվի և քաղաքում։

Սազանդարեան

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋԸ

II*)

Եթէ այժմ մի համեմատութիւն անելու լինենք անցեալ կաթողիկոսական ընտրութեան պայմանների և ներկայումս էլ հերթական դարձած կաթողիկոսական ընտրութեան պայմանների միջև, կը գտնենք մեծ տարբերութիւն։

Նախ՝ ներկայումս ոչ ոք հրապարակօրէն չէ ժխտում սկզբունքային տեսակէտից կաթողիկոսական հաստատութեան նշանակութիւնը հայ ազգի համար. այդ պատճառով էլ սկզբունքային վէճ կամ բանակռիւ չէ մղվում մամուլի մէջ, ինչպէս անցեալում էր, երբ «Մշակը» հարկաւոր համարեց մի շարք յօդուածներով լուսաբանել ու պարզել կաթողիկոսութեան կարևորութիւնը հայ ժողովրդի համար։ Երկրորդ՝ գոյութիւն ունեցող թերթերից և ոչ մէկը այժմ առ երես չէ ցոյց տալիս, թէ հետաքրքրվում է կաթողիկոսական խնդրով, ինչպէս անցեալում էր, այլ ընդհակառակը Թիֆլիսում հրատարակվող ողջ հայ մամուլը զբաղվում է կաթողիկոսական թեկնածուների խնդրով, իսկ հասարակական խաւերում ու այլ և այլ խմբակներում ոչ ոք չէ համարձակվում մի խօսք անգամ ասել կաթողիկոսութեան դէմ, այն ինչ մօտիկ անցեալում բոլորովին այլ կերպ էր։

Ահա թէ ինչու ներկայումս ամենից հետաքրքրականը կաթողիկոսական հերթական խնդրի վերաբերմամբ այն է, թէ ո՞վ է և կամ ո՞ւմը պէտք է համարել կաթողիկոսական թեկնածու։ Շարունակ լսում էք. ո՞վ է «Մշակի» կամ այլ թերթերի թեկնածուն։

Բայց ու որոշակի դեռ ոչ մի թերթ չէ անուանել իր թեկնածուին, այլ թեկնածութեան խնդիրը դրվում է աւելի լայն կերպով, այսինքն ո՞րտեղ որոնենք կաթողիկոսական թեկնածուներ՝ աշխարհականների թէ հոգևորականների շրջանում. եթէ վերջիններից ընտրելու լինենք, պէտք է բարձրաստիճաններից առնենք թէ մինչև իսկ պէտք է քահանաների շրջանում որոնենք արժանաւոր թեկնածուներին։

Խնդրի այս ձևով դրվելը արդէն ցոյց է տալիս, որ նախ հայ ազգը չունի ներկայումս մի այնպիսի կաթողիկոսական թեկնածու, որը իր վրա բևեռէր ողջ հայութեան ուշադրութիւնը և առանց տատանման մատնանիշ անէր՝ իբրև եզակի կաթողիկոսացու, երկրորդ՝ որ նախկին երկու կաթողիկոսների ընտրութիւնը, որ կատարվել է վերոյիշեալ եղանակով, արդէն հիասթափեցրել է հայ ժողովրդին և, եթէ մինչև իսկ լինէր մի հոգևոր անձնաւորութիւն, որ վայելէր հայ ժողովրդի սէրն ու փայփայանքը, դժուար թէ մատնանշվէր այդպիսին կաթողիկոսական գահի համար, իբրև համապատասխան թեկնածու, քանի որ դոյնաման անցեալ երկու ընտրութիւնները չարդարացրին ընտրողների յոյսերը։

Ուրեմն մնում է այժմ դեռ կատարել որոնումներ, թէ ո՞րտեղից գտնենք թեկնածուներ։ Մեր բարձրաստիճան հոգևորականներից ամենից յայտնին է Մաղաքիա արքեպ. Օրմանեանը, որի մասին շատ է խօսվել ու գրվել հէնց անցեալ կաթողիկոսական ընտրութիւնների ժամանակ։ Անկասկած՝ ներկայումս մեր հոգևորականութեան մէջ ամենախոշոր անձնաւորութիւնը թէ իր անցեալ գործունէութեամբ և թէ անհատական արժանիքներով նա է միայն։

Սակայն, երբ ի նկատի է առնում մարդ Օրմանեան արքեպիսկոպոսի զուտ եկեղեցական և դպրոցական ասպարէզների վրա ունեցած գործունէութիւնը, թէ սահմանից դէնը և թէ այս կողմը, մարդ ստանում է այն տպաւորութիւնը, որ Մաղաքիա արքեպ. Օրմանեանը իր գործունէութեան մէջ առաջնորդվել է այն սկզբունքով, որը լատինական յայտնի ասացուածքի որոշ բառափոխութեամբ կարելի է արտայայտել այսպէս՝ fiat ekklesia, pereat populus, իսկ այս դէվիզը կամ դաւանանքը մեր ժողովրդի և ժողովրդական շահերի տեսակէտից գտնում ենք շատ վնասաբեր։ Մնացեալ՝ բարձր դիրք ունեցող յայտնի հոգևորականներից երկուսի անունն է յիշվում այլ և այլ շրջաններում, իբրև կաթողիկոսական թեկնածուների, երկուսն էլ ռուսահայ եպիսկոպոսներից։ Սակայն համարձակ կարելի է ասել, որ ռուսահայ բարձրաստիճան հոգևորականների մէջ մենք չունենք արժանաւորը, իսկ որոնց անունը տրվում է, նրանք էլ ոչ մի գործունէութիւն չեն ցոյց տուել անցեալում, որից երևար, թէ համապատասխան են կաթողիկոսական թեկնածութեան համար, այլ ընդհակառակը՝ աւելի ևս յայտնի են նրանք իրանց անսահման փառասիրական ձգտումներով և ամբարտաւանութեամբ, որոնց համար կաթողիկոսական գահի վրա բազմելը զուտ կարիերայի ու փառքի խնդիր է միայն…

Այս էլ նկատենք, ինչպէս հաստատում են Էջմիածնի գործերին մօտ ծանօթ անձինք, որ վերոյիշեալ ռուսահայ բարձրաստիճան եպիսկոպոսների թեկնածութեան ազդեցիկ պաշտպանները աչքի առաջ ունեն նաև անձնական այլ և այլ սպասելիքներ։ Օրինակ՝ մէկին խոստանում են և ինքն էլ երազում է, որ կը ստանայ Էջմիածնի մատենադարանապետի պաշտօնը. միւսը շատ մեծ յոյս ունի, որ խոշոր վանական կալուածքների, դիցուք Մարցի, կառավարչի պաշտօնը կը տրվի իրան կամ իր շատ մօտ ազգականին. երրորդը ծրագրում է Էջմիածնի վրա սաղացնել այն մասնաւոր կալուածքը, որի համար ինքը մեծ գումար պարտք է տուել և հաստատ գիտէ, որ ոչինչ չէ ստանալու այլ կերպ… Մի չորրորդն աչք է տնկել Էջմիածնից ուսանողներին տրվող թոշակների վրա և այլն, և այլն։ Մի խօսքով հազար ու մի տեսակ գձուձ հաշիւներ, որոնց մասին շատ է լռելայն խօսվում Էջմիածնի պաշտօնավարող աշխարհական և հոգևորական շրջաններում։

Հապա ի՞նչ անել։ Եթէ բարձրաստիճան հոգևորական դասի մէջ չը կայ արժանաւոր և կամ յարմարագոյն կաթողիկոսական թեկնածու, բնական է, որ պէտք է որոնումներ անել ոչ-բարձրաստիճան հոգևորականների և, եթէ հարկը ստիպէ, մինչև իսկ աշխարհականների շրջանում։ Եթէ խնդիրը այս կերպ դնելու լինենք, այն ժամանակ նախօրօք պէտք է պարզել երկու տեսակէտ՝ օրինական-իրաւաբանական և էտիկական, բառի ընդարձակ իմաստով։ Օրինական-իրաւաբանական տեսակէտը արդէն վաղուց ծեծվում է մամուլի մէջ, և մենք չենք ուզում շօշափած լինել։ Մեզ հետաքրքրում է երկրորդ՝ էտիկական տեսակէտը, ինչպէս նկատեցինք, բառի ընդարձակ իմաստով։ Եթէ, համաձայն հայ եկեղեցու ոգուն, ընտրելու լինենք կաթողիկոսական թեկնածու ոչ-բարձրաստիճան հոգևորական, դիցուք մի վարդապետ, արդեօք ինչ առարկութիւններ կարող են լինել դրա դէմ։

Նախ տարիքը կամ հասակը։

Ասում են, որ կաթողիկոսական թեկնածուն պէտք է տարիքաւոր կամ հասակաւոր լինի, որովհետև պաշտօնը շատ բարձր է և կոչումը վեհ։ Բայց չէ՞ որ թէ հնումը և այժմ էլ անհամեմատ բարդ, բարձր և վերին աստիճանի պատասխանատու պաշտօններ պետական-հասարակական բազմազան ասպարէզների վրա մեծ մասամբ ստանձնում են ոչ թէ ծերացած անձինք, որոնց ուղարկում են Պետական Խորհուրդ՝ ի հանգստութիւն, այլ համեմատաբար ջահել հասակ ունեցողներ։ Նոյնիսկ կրօնական և հէնց հայ եկեղեցական ասպարէզի վրա պատմական մեծ գործիչներն ու քարոզիչներն իրանց խոշորագոյն գործերը կատարել են ոչ թէ ծերութեան հասակում, այլ աւելի առաջ, ինչպէս ցոյց է տալիս պատմութիւնը։ Ամենից շատ ջահել կաթողիկոսացուի դէմ են հոգևորականներից նրանք, որոնք փառասիրութիւնից դրդված ամեն ինչ անում են միմիայն շուտով կաթողիկոսական թեկնածու հռչակվելու, իսկ ջահել կաթողիկոսը երկար կապրի և նրանք ստիպված պէտք է լինեն շատ տարիներ սպասել իրանց հերթին կաթողիկոսական թեկնածու հռչակվելու համար։

Առարկում են, որ համեմատաբար ջահել հասակից և վարդապետական կոչումից կաթողիկոսական պաշտօնին հասած անձնաւորութեան դէմ տեղի կունենան անհնազանդութեան և ըմբոստութեան դէպքեր հասակաւոր և բարձրաստիճան հոգևոր անձանց կողմից։ Սակայն բազմաթիւ օրինակներով կարելի է ապացուցել, որ թէ անցեալում և թէ մինչև իսկ մեր օրերը տեղի են ունեցել շատ ու շատ դէպքեր թէ անհնազանդութեան և թէ ըմբոստութեան ոչ միայն հասակաւոր ու բարձրաստիճան հոգևորականների, այլ և մինչև իսկ տէրտերների ու ժամկոչների կողմից, այն էլ ո՞ւմ դէմ, համայն ազգից ճանաչված ու ազգովին ընտրված և ամենախոշոր հեղինակութիւններ համարվող կաթողիկոսների դէմ։ Այս ամենքն էլ գիտեն։ Ուրեմն տարիքն ու հեղինակութիւնը այս դէպքում ոչ մի նշանակութիւն չունեն։ Ընդհակառակը՝ համեմատաբար ջահել կաթողիկոսը ընդունակ կը լինի ցոյց տալու աւելի կորով և կամքի ոյժ՝ սանձահարելու և զսպելու անհնազանդներին և ըմբոստներին, քան թուլամիտ և կամազուրկ հասակաւոր ու ծեր կաթողիկոսը։

Առարկում են, որ վարդապետական կոչումից կաթողիկոսական գահին հասած կաթողիկոսը չէ կարող հայ ազգի աչքում վայելել հեղինակութիւն։ Բայց չէ՞ որ հայ ազգը դառն փորձով համոզվեց, որ հեղինակութիւնը ունենալը դեռ շատ ու շատ քիչ է լաւ կաթողիկոս լինելու համար։ Չէ՞ որ պատմութիւնից յայտնի է, որ խոշոր հասարակապետական պետութիւններում պատահել է, որ հասարակապետութեան նախագահ են ընտրվել շատ անյայտ ու հասարակ կոչում կրող անհատներ և որոնք եղել են շատ լաւ նախագահներ, վարելով մի այնպիսի պաշտօն, որի հետ համեմատած կաթողիկոսութիւնը շատ խղճուկ գործ է։

Այսպիսի դէպքերում շատ մեծ նշանակութիւն ունեն անհատական արժանիքներն և առաքինութիւնները, որոնք միանգամայն մոռացնել են տալիս հասարակ կոչումը, անյայտութիւնը, խոշոր գործերի կամ մեծ գործունէութեան բացակայութիւնը և այլն. պահանջ է դրվում լաւ կրթված, օրինապահ, առաքինի և անպայման անբասիր վարքի և կեանքի տէր լինել,—այդ համարվում է բաւական՝ այդ տեսակին բազմեցնելու համար մի մեծ պետութեան նախագահական պաշտօնի մէջ։

Շատ բնական է ուրեմն, որ մենք ևս կարող ենք կաթողիկոսական թեկնածու որոնել ոչ-բարձրաստիճան հոգևորականների շրջանում։ Բայց արդեօք կա՞յ դրանց մէջ մի այնպիսին, որ օժտված լինի այն արժանիքներով ու առաքինութիւններով, որ կարողանայ դասվել կաթողիկոսական թեկնածուների շարքը։

Այդ մասին մի ուրիշ անգամ։

Կալխաս

*) Տես «Մշակ» № 52.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Գուրիայից վերադարձաւ անգլիացիներին այն խումբը, որ 8 երկրաբանների առաջնորդութեամբ հետազօտութիւններ կատարեց նաւթի հետքեր երևան հանելու նպատակով։ Գտնվել են 100 կէտեր, ուր նաւթի գոյութիւնը անկասկած է։ Մի ամիս յետոյ սկսվելու են փորելու աշխատանքները։

◆ Մեզ խնդրում են յայտնել, որ շաբաթ, մարտի 12-ին, Թիֆլիսի թեմի առաջնորդի պաշտօնակատար Եփրեմ եպիսկոպոսը այցելեց Նորաշէնի ս. Մարիամեան օրիորդաց ծխական ուսումնարանը։ Սրբազանը լսեց հայոց լեզուի, հայրենագիտութեան և երգեցողութեան դասերը, որոնցից շատ գոհ մնաց։ Առանձնապէս իր գոհունակութիւնը յայտնեց դպրոցի և երեխաների մաքրութեան առիթով։ Ներկայ եղաւ և Նորաշէնի ուսումնարանի չքաւոր երեխաներին խնամող նորակազմ ընկերութեան տուած նախաճաշիկին. մօտ 50 երեխաներ ուրախ ու զուարթ դէմքերով նախաճաշում ու թէյում էին։ Սրբազանը օրհնեց մանուկներին, խրախուսեց կազմակերպողներին և գոհ հեռացաւ դպրոցից։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետի որոշմամբ Գէորգ Գրիգորեանը ենթարկվում է 25 ր. տուգանքի՝ միսը աւել գնով վաճառելու համար։ Ալէքսանդր Վաչաձէ, Սերգէյ Ցարուքեան, Անֆիսա Վոլինսկայա, Դադաշ Յովհաննիսեան սանիտարական պաշտօնեաներին վիրաւորելու համար ենթարկվում են 50, 25, 16 և 50 րուբլի տուգանքի։ Եւստաֆի Կերէսելիձէն տպարանների պարտադիր կանոնները խախտելու համար ենթարկվում է 50 ր. տուգանքի։

◆ Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը մարտի 12-ին ներկայացրեց նահանգապետի հաստատութեանը ոչխարի մսի նոր սակագին, այսինքն ֆունտը 15 կ.։ Ներկայումս ոչխարի միս շուկայում համարեա չէ վաճառվում, իսկ եղածն էլ ընչքաղց մսագործները ֆունտը 23 կոպէկից պակաս չեն տալիս։

◆ Մտադրութիւն կայ Կովկասեան Գիւղատնտեսական Ընկերութեան մէջ հաստատել քարտուղարի օգնականի պաշտօն։

◆ Ապրիլի 23-ին նշանակված է «Մեղու» ընկերութեան երեկոյթը Արտիստական թատրոնում։

◆ Մարտի 13-ին դասախօս Լիսովսկին Արքունական թատրոնում խօսեց ինտելլիգենցիայի մասին։ Դասախօսութեան ընդհանուր գծերը կը տրվեն եկող անգամին։

◆ Մարտի 24-ին Ժողովրդական Տանը Գէպշտէյնը կը դասախօսէ արևմտեան այժմեան գրականութեան մասին։

◆ Մարտի 19-ին Արքունական թատրոնում տեղի կունենայ դասախօսութիւն վրոյց «Սէր դէպի նորագոյն գրականութիւնը» թեմայով։ Հանդէս կը գան մի շարք դասախօսներ։ Գները 25 կոպէկից 3 ր.։

◆ Մօտիկ ապագայում Թիֆլիս է գալու համերգ տալու յայտնի երգչուհի Անաստասիա Վեալցէվան։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլատրել է Կ. Հ. Բ. Ընկերութեանը ներկայ մարտի 20-ին Ընկերութեան դահլիճում դասախօսութիւն կայացնել։ Դասախօսութիւնը կը կարդայ բժ. Գ. Մեհրաբեանը «Ժանտախտի» մասին։ Դասախօսութիւնից ստացված գումարը յատկացվելու է նոյն Ընկ. օգտին։

◆ Մարտի 15-ից բացվում է ֆունիկուլէրի էլեկտրական վագոնների կանոնաւոր երթևեկութիւնը ս. Դաւթի սարի վրա։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետը թոյլատրել է «Зак. Рѣчь» լրագրի հրատարակութիւնը յանձնել տպագրական գործով զբաղվող վրաց ընկերութեանը։ Պատասխանատու խմբագիր նշանակված է իշխան Գ. Ի. Փալավանդովը։

◆ Բագուից մեզ գրում են. «Այս տարի Վարդանանց տօնը հանդիսաւորութեամբ կատարվեց քաղաքիս եկ.-ծխ. դպրոցների կողմից։ Մարդասիրական Ընկերութեան դահլիճում հանդէսն սկսվեց «Նորահրաշ» շարականով, որ երգում էր դպրոցների երկսեռ խումբը պ. Միքեանի ղեկավարութեամբ։ Վարդանանց տօնի նշանակութեան մասին առտնախօսեց աւագ-ուսուցիչ Սիմ. Հովուեան, V դարի կանանց մասին՝ ուսուցիչ Արշ. Մեհրաբեան։ Ապա խումբը երգեց աւուր պատշաճի երգեր, երկսեռ մանուկներն արտասանեցին ոտանաւորներ և այլն։ Դահլիճը ծայրէ ի ծայր լի էր երկսեռ հասարակութեամբ։ Նոյն դպրոցների ուսուցչական խմբերը կազմակերպել էին տօներին մանկական ցերեկոյթներ մեծ և փոքր դասարանների համար, որոնք անցան աշխոյժ և ուրախ։ Եղան արտասանութիւններ, զուարճալի պատմութիւններ և դիալօգներ. ապա խաղացվեցին երկու մանկական պիեսներ՝ «Ես իշխան եմ» և «Новый учитель» աջող կերպով։ Հանդէսների վերջը յատուկ հրաւիրված մի ձեռնածու աջող փորձեր կատարեց, որոնք մեծ հաճոյք պատճառեցին մանուկ հանդիսականներին»։

◆ Ամսիս 13-ին Վերայի ս. Խաչ եկեղեցում կայացաւ ծխ. երկրորդ ընդհանուր ժողովը։ Ժողովին նախագահում էր Լ. Ծգնաւորեանը, իսկ քարտուղարն էր Կար. Ղազարեանը։ Նախ քան ժողովի զբաղմունքներին անցնելը Լ. Ծգնաւորեանը յայտնեց, որ ինքը լսել է հոգևոր իշխանութիւնից, որ իբր թէ այդ եկեղեցին ոչ թէ ծխ. եկեղեցի է, այլ մի մատուռ է։ Ժողովը, գործակալը և Յովհ. աւ.-ք. Մարտիրոսեանը (որը 12 տարի գործակալութիւն է արած) անհերքելի փաստերով ապացուցեցին, որ եկեղեցին ծխ. եկեղեցի է և վայելում է այն բոլոր իրաւունքները, ինչ իրաւունքներ ունի Վանքի աւ. եկեղեցին։ Ժողովը եկեղեցու նորոգութեան և ուսումնարան ունենալու համար միջոցներ ձեռք բերելու և կտակված գումարների հարցերը որոշեց թողնել ընտրվելիք հոգաբարձութեան հոգացողութեանը։ Հոգաբարձութեան ընտրութիւնը կայացաւ թերթիկներով. ընտրվեցին Լ. Ծգնաւորեան՝ 26 ձայնով, Մակար Զմշկեան՝ 29 ձայնով, ուսուցիչ դպիր Կարապետ Ղազարեան՝ 29 ձայնով և Շաքրօ Զալինեան 24 ձայնով։ Ծխական ժողովը այնուհետև որոշեց, որ եկեղեցին կարիք ունի մի զարգացած և առողջամիտ հայեացքների տէր ինտելիգենտ դպիրի, որպիսին կարողանայ ապագայում քահանայանալ։ Երկար խորհրդակցութիւնից յետոյ միաձայն ընտրեց, իբրև շտատնի դպիր ուսուցիչ Կարապետ Գէորգեան Ղազարեանին, ի նկատի ունենալով նրա երկարատև ծառայութիւնը և առանձին ընդունակութիւնները, իսկ ռոճիկի քանակը և վճարումը նոյնպէս յանձնեց ընտրված ծխ. հոգաբարձութեանը։

◆ Վրաց Ազնուականների թատրոնում, մարտի 22-ին, հայ երիտասարդ դերասանական խումբը ներկայացնելու է Ալվազեանի «Անի քաղաքի կործանումը»։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 10 մարտի

Հայոց Ազգագրական Ընկերութեան Խորհուրդը խորին շնորհակալութիւն է յայտնում տ. Վարվառէ Գաբրիեանին և նրա զաւակներին, որոնք ի յիշատակ վաղաթառամ լեզուաբան Վահան Գաբրիեանի նուիրեցին Հայոց Ազգագրական Ընկերութեան Կովկասագիտական-Մարդաբանական գրադարանին հանգուցեալի գրադարանը՝ բաղկացած 283 կտոր գրքից։

Նախագահ՝ Ա. Մելիք-Ազարեան
Անդամ-քարտ.՝ Ե. Լալայեան

ԿՈՉ

—

Հայոց Դրամատիկական Ընկերութեան նախաձեռնութեամբ կայացած ժողովը, որին մասնակցում էին Թիֆլիսի բոլոր հայ կրթական-բարեգործական հաստատութիւնների և հայ պարբերական հրատարակութիւնների ներկայացուցիչները, որոշեց տօնել այս տարվայ մայիսի 7-ին մեր տաղանդաւոր թատերագիր և վիպասան Շիրվանզադէի գրական գործունէութեան 30-ամեայ յօբելեանը և այդ նպատակով մի մասնաժողով ընտրեց, որի պատուաւոր նախագահութիւնը սիրայօժար ընդունեց պ. Ալէքսանդր Մանթաշեանը։

Յօբելեանական մասնաժողովը՝ լիայոյս, որ բազմարդիւն գրողի յօբելեանը ջերմ արձագանք կը գտնի հայ հասարակութեան բոլոր խաւերում, խնդրում է յօբելեարի տաղանդի բազմաթիւ յարգողներին՝ նպաստել այդ համազգային տօնի աջողութեանը։

Շնորհաւորութիւններ, ուղերձներ և նուէրներ պէտք է ուղարկել յօբելեանական մասնաժողովի նախագահ Համբարձում Մելիքեանին (Тифлисъ, Сололакская ул. № 8. Амбарцуму Сергѣевичу Меликову. Tiflis (Russie) rue Sololak, № 8, Ambarzoum Melikoff կամ մասնաժողովի գանձապահ՝ Լևոն Մղեբրեանին (Тифлисъ, Гановская ул., Нотаріусу Левану Яковлевичу Мгеброву. Tiflis, rue Ganovskaïa, № 4, Lévan Mguebroff, notair).

Մասնաժողովի նախ՝ Հ. Մելիքեան
Փոխ-նախագահ՝ Տ. Յովհաննիսեան
Գանձապահ՝ Լ. Մղեբրեան
Անդամներ՝
Յովհ. Աբէլեան, Ղ. Աղայեան, Ատրպետ, բժշկապետ Ս. Բարայեան, Ա. Բաբեան, Գ. Բաշինջաղեան, բժ. Ա. Զարգարեան, Յովհ. Թումանեան, Լէօ, Ա. Խատիսեան, Գ. Շուբինեան, Զ. Մամուլեան, տիկ. Վ. Մամուլեան, Ա. Միլեան, Ս. Ցարութիւնեան, տիկ. Փ. Վարդանեան, Գ. Տէր-Մարգարեան։
Քարտուղար՝ Մ. Աւետիսեան

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Թաւրիզ, 4 մարտի

Արդէն երկրորդ ուսումնական տարին է, որ գոյութիւն ունի Ատրպատականի կենտրոնական ուսումնարանը Թաւրիզում և, կա-

բելի է ասել, համեստ ու խաղաղ ուղղութեամբ շարունակում է իր ուսուցման գործը՝ շնորհիւ հոգաբարձութիւնների անխնայ ջանքերին և ուսուցչական մարմինների գիտակից և համերաշխ գործունէութեան։

Ցիշածս երկու տարիների ընթացքում, ի շարս աւանդված առարկաների՝ պակասում էր հայ կրօնի կամ նոյն առարկայի պատմութեան կարևոր ուսուցումը։ Եթէ երբեք փորձեր են եղել մուծել յիշեալ առարկան ծրագրի մէջ և գործադրել դասաւանդութիւնը, չէ աջողվել գլխաւորապէս այն պատճառով, որ իրանք ուսուցիչները իրանց անհամապատասխան են համարել ընդունել այդ առարկան, նրա ուսուցումը յարմար գտնելով յանձնել Թեմակալ Կարապետ եպիսկոպոսին։ Որպէսզի ուսումնարանի նոյն այդ զգալի բացը գոցվէր, յարգելի հոգաբարձութիւնը մի ամիս առաջ Թեմակալ սրբազանի հետ բանակցութեան մտաւ, որի արդիւնքն եղաւ այն, որ Նորին սրբազնութիւնը յանձն առաւ շաբաթական երկու ժամ ուսումնարանի IV և V այդ առարկայով միացած դասարաններին ազատ դասախօսութիւններ կարդալ։ Առարկան է քրիստոնէութեան պատմութիւնը, որ պէտք է բովանդակէ իր մէջ համառօտ ծանօթութիւն և գիտելիքներ Իսրայէլի ժողովրդի նախ քան Քրիստոս ունեցած դերի ու նշանակութեան մասին, մարգարէների էութիւնն ու գործերը, Աւետարանի պատմութիւնը՝ Ցիսուսի կեանքն ու վարդապետութիւնները՝ զանց առնելով ուսուցանել, ի հարկէ, հրաշքների մասին, իբրև մետաֆիզիկայի, և ընդհանրապէս քրիստոնէութեան բարձր նշանակութիւնը այլ հեթանոս կրօնների հանդէպ։ Վերջապէս ուրախալի է, որ Կարապետ եպիսկոպոս գալիս է լրացնելու կենտրոնական ուսումնարանի կարևոր մի պակասը։

Նոր տարվայ և Բարեկենդանի առիթով մեր երկթաղի ուսումնարանները տօնածառ, ներկայացումներ, երեկոյթներ և պարերեկոյթներ՝ առաւել կամ նուազ աջողութեամբ՝ տուին մեծ մասամբ ի նպաստ ծխական ուսումնարանների, և հարկ է խոստովանել, որ Թաւրիզի համար փակված պէտք է համարել ներկայացումների սէզօնը։

Լրագիրների վերջին համարներում տպված էր լուր, որ Կովկասի հայ դրամատիկական խումբը, երկուսի բաժանված, ուզում է ուղևորութիւն կատարել, մէկը դէպի հիւսիս, միւսը դէպի Ատրպատական։ Ի նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ Թաւրիզում և առաւել գաւառներում ներկայացումների աջողակ սէզօն չէ, մեր կողմից խորհուրդ կը տայինք դէպի արևելք ուղևորվելու գեղեցիկ մտադրութիւնն ունեցող խմբին գալ աշնանային սէզօնին՝ սեպտեմբեր-հոկտեմբեր ամիսներին միայն, երբ ներկայացումների աջողութիւնը երաշխաւորված կարելի է նկատել։ Հայկազուն

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

✦ Ռուսական մինիստրական ճգնաժամի մասին համարեա բոլոր պետութիւնները իրազեկ եղան Պետերբուրգի իրանց դեսպանատներից։ Առանձնապէս մեծ հետաքրքրութիւն դէպի ճգնաժամը ցոյց են տալիս Անգլիան, Գերմանիան և Ֆրանսիան։

✦ Գերմանական ֆիրմաները շարունակում են՝ զէնք մատակարարել չինացիներին։ Սպառազինումը, ըստ երևոյթին, կատարվում է փութով։

✦ Վերջնականապէս պարզվեց, որ Պէկինում պաշտօնավարող ռուսաց դեսպան Կորոստովցեվը ողջ-առողջ է և նրա սպանութեան լուրերը մտացածին էին։

✦ «Р. Сл.»-ի Թղթակցին Բրիւսէլում, մարտի 8-ին, չինական միսիայում յայտնել են, թէ Ռուսաստանի և Չինաստանի միջադէպը վերջնականապէս հարթված է։

✦ Պէկին են կանչվել բազմաթիւ զօրահրամանատարներ՝ կարևոր խորհրդակցութեան համար։

✦ Խունխուզները սկսել են յարձակումներ գործել ռուսաց պահակախմբերի վրա։

✦ Խարբինից հեռագրում են, որ ռուսների դէմ կատաղութիւնը սաստկանում է։ Արդէն եղել է հրացանաձգութեան չորս դէպք։

✦ «Vos. Zeit.»-ը հաղորդում է, որ ամբողջ Վերին Ալբանիան լի է աւազակային հրոսակախմբերով, որովհետև ալբան երիտասարդութիւնը գերադասում է փախչել լեռները, քան զէնքերը յանձնել։

✦ Համայնքների պալատը ընդդէմ արմատականների և բանւորների չընդունեց սպառազինումը կրճատելու առաջարկութիւնը։

✦ Գարնանը Ռուսաստան են գալու Թիւրք պատգամաւորները։

✦ Կալանաւորված են Պետերբուրգում գրողներ Կուպրինը և Օրնէմը։

✦ Պետերբուրգում պաշտօնավարող Թիւրքաց դեսպան Թուրխան փաշան հրաժարական տուեց։

✦ Թէհրանում սկսել են պաշտօնանկ լինել դեմօկրատիական կուսակցութեանը պատկանող պաշտօնեաները։

✦ Պորտուգալական կառավարութիւնը Վատիկանին մի նոտայով սպառնաց բոլոր յարաբերութիւնները խզել, եթէ Վատիկանը կը շարունակէ միջամտել երկրի ներքին գործերին։

✦ Պարիզում ներկայումս պայմաններ են մշակվում Թիւրքական 30 միլիօն ֆունտի նոր փոխառութեան համար։

✦ Գերմանական բէյխստագի գոյութեան 40-ամեակը լրացաւ մարտի 8-ին։ Նախագահը երկու խօսք ասաց միայն այդ առիթով. «40 տարի առաջ բացվեց առաջին նիստը, իսկ ես բանում եմ 3425-րդ նիստը»։

✦ Պետական Դումայի գիւղացի պատգամաւորները դուրս են եկել Դումայի նացիօնալիստական ֆրակցիայից։

✦ Խօսում են արդարադատութեան մինիստր Շչէգլօվիտօվի հեռանալու մասին։ Նրան կը փոխարինէ Մակարօվը։

✦ Մայիս ամսում հետաքրքրական օդագնացութիւն է կայանալու Պարիզից Մադրիդ։

✦ Աստրախանում այս օրերս ձըկնորսները բռնեցին մի ճանառ (бѣлуга) 50-ից աւելի պուդ ծանրութեան. միայն գլուխը կշռում էր 10 պուդ, մարմինը՝ 32 պ., խաւիարը՝ 8 պ.։ Ձկան վաճառումից գոյացաւ մօտ 2,000 ր.։

✦ Պետական Դումայի մասնաժողովը ընդունեց այն հարցադրումը, որ վերաբերում է կովկասցի տեղացիների վրա բռնութիւններ գործադրելուն և փետրվարի 19-ի տօնը կատարելու արգելքին։

✦ Արդարադատութեան մինիստրը մշակել է մի օրինագիծ, որով տաժանակիր աշխատանքների են դատապարտվելու քիմիական օբստրուկցիա անողները։

✦ Թիւրքաց ֆինանսների մինիստրութիւնը մշակել է մի օրինագիծ, գրականագէտների ընտանիքներին կենսաթոշակ նշանակելու նկատառմամբ։

✦ Վլադիվօստօկում գումարված առնտրականների համագումարը երկիւղ կրելով, որ չինացիները կարող են անջատել Մօնղոլիան, որոշեց աւստրալիական միս պատուիրել 4 միլիօն րուբլի գումարի։

✦ Սենատոր Գարինի ռեվիզիան երևան հանեց զեղծումներ արտիլերիական գլխաւոր վարչութեան մէջ։

✦ Պետերբուրգի Պուտիլովեան գործարանում կատարվել է մի նոր խուզարկութիւն. եա։ Դրաւված են փաստաթղթեր։

✦ Մինիստրների խորհրդի մէջ քննըվեց կովկասեան հանքային ջրերը վերակազմելու նախագիծը։

✦ Մի եպիսկոպոսի գլխաւորութեամբ կատարված վերաքննութիւնը ռուս վանքերից մէկում երևան բերեց 40 հազար րուբլու վատնում։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

12 մարտի

ԽԱՐԲԻՆ։ Հանսէուսկային կէրպով անյայտացել է խոշոր անասնավաճառ Գոտցէբիձէն։

ԼՕՁ։ Բացվեց օդագնացութեան ցուցահանդէս, որ կը տևէ 12 օր։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գրաւվեց «Гроза» Թերթի այսօրվայ համարը։ Խմբագիրը ենթարկվում է պատասխանատւութեան 1034-րդ յօդուածի III կէտով։

Հակաժանտախտային մասնաժողովը պրիամուրեան շրջանն ուղարկեց հակաժանտախտային ձեռնարկութիւններին մասնակցելու համար 5 բժիշկների։

ՍԱՐԱՏՕՎ։ Տեղիս հոգևոր դպրոցից արձակված մի սան ֆիննական դանակով սպանեց ռեկտոր Ցեկերօվսկիին, երբ նա դուրս էր գալիս դպրոցի եկեղեցուց։

ՕԴԵՍՍԱ։ Սկարլատինեան բարակներում աղջիկների խմբովին տրիպպերով (гонорреей) վարակվելու գործը յանձնվեց կարևոր գործերի քննիչին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Գ.-մ. Մակարէնկօն նշանակվեց զինւորական գլխաւոր դատախազ և զինւորա-դատական գլխաւոր վարչութեան կառավարիչ։

ՊԱՐԻԶ։ Պաստօրի ինստիտուտը Ռուսաստան է ուղարկում մի գիտական խումբ՝ կալմըկների մօտ գոյութիւն ունեցող Թոքախտը և կիրկիզների մէջ տարածված ժանտախտը ուսումնասիրելու համար։

13 մարտի

ՏԱՇԿԵՆԴ։ Գաւառում ձիւն եկաւ։

ԿԻԵՎ։ Պօստային գրասենեակում երևան հանվեց 6,770 րուբլու յափշտակութիւն։

Այրվեց Գինսբուրգի գործարանը։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ց. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇԱՑՈՒՄՆ

ԱՅՆ ԱՆՁԵՐԻ ՀԱՄԱՐ, ՈՐՈՆՔ ՏԱՌԱՊՈՒՄ ԵՆ

Նեվրաստենիայով, սեռական թուլութեամբ, զառամեալութեամբ, իստէրիկայով, նեվրալգիայով, սակաւարիւնութեամբ, թոքախտով, սիֆիլիսով, սրտիկային բժշկութեան հետեւանքներով, սրտի հիւանդութիւններով (շաքարախտ, սրտի պնդացում, սրտի բաբախում, պէրէբոյ, միօկարդիա), զարկերակի կարծրացումով, ալկօհոլիզմով, ողնաշարի հիւանդութեամբ, կարուածներով, հիւանդութիւններից առաջացած թուլութեամբ, յոգնածութեամբ և այլն։

Վաճառքի համար երևան են եկել բազմաթիւ սակաւարժէք և առողջութեան համար վնասակար՝ մեր ՍՊԵՐՄԻՆԻՆ նմանեցված կեղծիքներ, որոնք առաջարկվում են ՍՊԵՐՄԻՆԻՆ նմանող զանազան անուններով, բառ առ բառ, հիւանդներին մոլորութեան մէջ ձգելու համար, կեղծողներն իրանց բէկլամների մէջ բերում են բժիշկների գիտողութիւնները մեր ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻ մասին, վերագրելով այդ գիտողութիւններն իրանց կեղծիքներին։ Ի նկատի ունենալով այդ, մենք պարտք ենք համարում այն անձերին, որոնք օգտվում են Սպերմինից, նախազգուշացնել այդ կեղծիքներից։ Գրականութեան մէջ զետեղված բոլոր բազմաթիւ գիտողութիւնները գիտնականների և բժիշկների կողմից՝ արված ՍՊԵՐՄԻՆԻ փրկարար ազդեցութեան մասին, վերաբերում են բացառապէս ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻՆ, հետևաբար և խնդրում ենք գնելու ժամանակ ուշադրութիւն դարձնել „ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻ“ անուան և ֆիրմայի վրա, որովհետև ուրիշ պատրաստվածները ոչ այլ ինչ են՝ եթէ ոչ ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻՆ նմանեցված կեղծիքներ, որոնք՝ ազդեցութեան տեսակէտից՝ ոչ մի առնչութիւն չունեն նրա հետ։ Միակ իսկական Սպերմին ներկայանում է ՍՊԵՐՄԻՆ-ՊԷԼԻՆ, որ արժէ 3 րուբլի։

Ցանկացողներին ուղարկվում է ձրիաբար Սպերմինի մասին եղած հարուստ գրականութիւնը՝

ОРГАНОТЕРАПЕВТИЧЕСКІЙ ИНСТИТУТЪ

ՊՐՕՖԵՍՍՕՐ ԴՕԿՏՕՐ ՊԷԼԻ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

Մատակարար ՆՈՐԻՆ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ պալատի—Ս.-Պետերբուրգում, В. О., 7 лин. 18.

(П. 1221) 1. 8—6

ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ձմերային երթևեկութիւն)

(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ արագ № 2 գնացքը՝ 9 ժ. 28 ր. առաւօտ., Գանձակ է հասնում 2 ժ. 38 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. 18 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 12 ր. երեկ. Բալաջարի՝ 10 ժ. 59 ր. գիշ. Բագու՝ 11 ժ. 26 ր. գիշեր. Մարդատար № 6 գնացքը՝ 3 ժ. 35 ր. ցեր., Գանձակ է հասնում 9 ժ. 56 ր. երեկ., Եւլախ՝ 12 ժ. 7 ր., գիշ., Հաջի-Կաբուլ՝ 4 ժ. 40 ր. գիշ., Բալաջարի՝ 8 ժ., 13 ր. առաւօտ., Բագու՝ 9 ժ. 7 ր. առաւօտ.։ Պօստատար № 4 գնացքը՝ 10 ժ. 25 ր. գիշ., Գանձակ է հասնում 4 ժ. 47 ր. գիշ., Եւլախ՝ 7 ժ. 3 ր. առաւ.։ Հաջի-Կաբուլ՝ 12 ժ. 11 ր. ցեր.։ Բալաջարի՝ 3 ժ. 53 ր. ցեր., Բագու՝ 5 ժ. 21 ր. երեկ.։ Խառն գնացքը՝ IV կարգի վագօններով ըստ հարկի կարևորութեան՝ 4 ժ. 18 ր. գիշ., Գանձակ է հասնում 12 ժ. 48 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. երեկ., Հաջի-Կաբուլ՝ 11 ժ. 39 ր. գիշեր., Բալաջարի՝ 4 ժ. 31 ր. գիշ., Բագու՝ 5 ժ. 22 ր. առ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ պօստատար № 74/75 12 ժ. 41 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 11 ժ. 41 ր. առաւ., Էջմիածին կայար.՝ 5 ժ. 18 ր. ցեր., Երևան (առանձին գնացք Ուլուխանլուից յարմարեցված այս գնացքին)՝ 7 ժ. 11 ր. երեկ., Նախիջևան՝ 11 ժ. 21 ր. գիշեր., Ջուլֆա՝ 1 ժ. 5 ր. գիշ.։ Մարդատար-ապրանքատար № 78/79 գնացքը՝ 4 ժ. 33 ր. ցեր., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 3 ժ. 31 ր. գիշ., Էջմիածին կայարան՝ 9 ժ. 3 ր. առաւ., Երևան՝ 10 ժ. 34 ր. առաւօտ., և որանից զէնը այլևս չէ գնում։ Խառն գնացք IV կարգի վագօններով ըստ հարկի կարևորութեան № 108/109՝ 5 ժ. 48 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ է հասնում 7 ժ. 20 ր. երեկ., Էջմիածին կայարան՝ 1 ժ. 30 ր. գիշ., առանց Երևան մտնելու, Նախիջևան՝ 9 ժ. 49 ր. առաւ., Ջուլֆա՝ 11 ժ. 58 ր. ցերեկ.։

ԲԱԹՈՒՄ՝ մարդատար № 5 գնացքը՝ 8 ժ. 10 ր. առաւ., Միխայլօվօ է հասնում 12 ժ. 18 ր. ցեր., Բաթում՝ 9 ժ. 20 ր. եր.։ Պօստատար №3 գնացքը՝ 2 ժ. 9 ր. ցեր., Միխայլօվօ է հասնում 6 ժ. 18 ր. երեկ., Բաթում՝ 4 ժ. 28 ր. գիշ.։ Մարդատար № 7 գնացքը՝ 11 ժ. 53 ր. գիշ., Միխայլօվօ է հասնում 3 ժ. 58 ր. գիշ., Բաթում՝ 1 ժ. 28 ր. ցեր.։ Խառն գնացքը № 107 ըստ հարկի կարևորութեան՝ 1 ժ. 5 ր. գիշ., Միխայլօվօ է հասնում 6 ժ. 54 ր. առաւ., Բաթում՝ 8 ժ, 33 ր. երեկ.։

ԲՈՐԺՈՄ՝ մարդատար № 9/66 գնացքը՝ 3 ժ. 28 ր. ցեր., Գօրի է հասնում 6 ժ. 8 ր. երեկ., Միխայլօվօ 7 ժ. 43 ր. երեկ., Բօրժօմ՝ 9 ժ. 8 ր.։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ մարդատար № 5 գնացքը՝ 7 ժ. 25 ր. առաւ.։ Պօստատար № 3՝ 1 ժ, 9 ր. ցեր.։ Արագ № 1 գնացքը՝ 10 ժ. 55 ր. գիշ., որ այլևս զէնը չէ գնում։ Խառն գնացքը IV կարգի վագօններով 12 ժ. 3 ր. գիշ.։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ մարդատար № 6 գնացքը՝ 7 ժ. 46 ր. ցեր.։ Պօստատար № 4 գնացքը՝ 9 ժ. 25 ր. գիշ.։ Մարդատար № 8 գնացքը՝ 8 ժ. 45 ր. առաւ., որ զէնը այլևս չէ գնում։ Խառն գնացքը IV կարգի վագօններով 3 ժ. 15 ր. գիշ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ պօստատար № 72/73 գնացքը՝ 6 ժ. 38 ր. առաւ.։ Մարդատար-ապրանքատար՝ № 80/81 գնացքը՝ 7 ժ. 1 ր. առաւ.։ Խառն գնացքը IV կարգի վագօններով 10 ժ. երեկ.։

ԲՈՐԺՈՄԻՑ՝ մարդատար № 61/10 գնացքը 7 ժ. 35 ր. առաւօտեան։

Ծանօթութիւն.—Արագ գնացքները (№ 2՝ Թիֆլիս-Բագու և № 1՝ Բագու-Թիֆլիս) առանց փոփոխելու գնում են մինչև Ռոստով և յետ դառնում, անպատճառ մտնելով Բագու՝ ամբողջ կազմով և բոլոր տեղերը ևլաց-կարտով են։ Այս գնացքներում կայ Միջազգային Ընկերութեան մի միշտ I/II կարգի վագօն, որ առանց իջնելու հաղորդակցվում է Թիֆլիս-Բագու-Մօսկվա՝ աւելացված վճարով (1,000 վերստը I կարգի վագօնում 8 ր., II կարգի՝ 6 ր.)։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 Թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ

«606»-Ի ՆԵՐՍՐՍԿՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 Ժ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։

Կ. Մ. ԶԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և ներվային։

Ձ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։

Ն. Տ. ՄՈՒՂԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական, վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.։

Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՁԱՑ—12½—1½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1½—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՁԱՑ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։

Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան

3. 0—28

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ և ՁԸԱՑԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ընդունել. ամեն օր (առաւօտ. ժ. 9—12 / երեկոյեան ժ. 5—7)

(ե. հ. կ.) 1254. 100—45

Արեւելեան Լեզուների Լազարեան Ճեմարանից

Արքեպիսկոպոս Սարգիս Հասան-Ջալալեանցի դրամագլխի հաշիւը 1911 Թւի համար

% Թղթեր

ՄՈՒՏՔ.	Րուբլի	Կոպ.	Առձեռն դրամ
Մնում է ցl յունվարի 1910 Թ.	119697	53	192 ր. 09 կ.
1910 Թւի ընթացքում մտել է	4600	—	4835 ր. 26 կ.
ԾԱԽՍ.			
Վճարված է գնված % արժեթղթերի 4826 ր. 39 կ. և դրամագլխի 1909 Թ. հաշիւը տպագրելուն 31 ր. 50 կ., ընդամենը . .	—	—	4857 ր. 89 կ.
81 յունվարի 1911 Թւի անձեռն պատրաստ կայ . . .	124297	53	169 ր. 46 կ.

Ծանօթութիւն.—Դրամագլուխը գտնվում է Մօսկվայի գանձարանում և պէտք է շահեցվի՝ 1883 Թւից սկսած՝ 125 տարվայ ընթացքում մինչև 12 միլիօն ր. հասնելը. այնուհետև պիտի յատկացվի նուիրաբերողի անունով ուսումնարանների և Թոշակների։

Վերատեսուչ՝ Միլլէր
Ատենադպիր՝ Պրոցէնկօ

1—1 225.

ՀԻՊՆՈՏԻԶՄ

ԴՈՒՔ ԿԱՐՈՂ ԷՔ ՀԻՊՆՕԶԱՑՆԵԼ

Հիպնոտիզմը բնական ձիրք չէ։ Ամեն ոք կարող է տիրապետել այս խորհրդաւոր գիտութեան։

—o—

Հիպնոտիզմ սովորելը նոյնքան հեշտ է, որքան ուտել խմելը։

Հիպնոտիզմը կը բժշկէ հիւանդութիւններ և կուզէ մոլորութիւններն ու վատ բարքերը։

Հիպնօզական ցուցահանդէսները շափազանց զուարճալի են։

Սովորեցէք հիպնօզացնելու արուեստը։ Մշակեցէք ձեր մէջ ներշնչելու զօրութիւնը և այդ աքանչելի ուժի միջնորդութեամբ դարմանեցէք հիւանդութիւններ, տուէք աչքառուցիչ ցուցահանդէսներ Թատրօններում կամ մասնաւոր սրահներում և դառէք պրօֆէսիօնալ հիպնոտիստ։

Սովորելու ծախքը շատ չնչին է։

Ստացէք իմ «Ինչպէս հիպնօտացնել» պատկերազարդ գրքոյկը, որը կը տայ ձեզ լիակատար բացատրութիւն Հիպնոտիզմի, Մեսմերիզմի, Հոգեբուժութեան, Ներշնչման, Հոգեխօսութեան և Տելեպաթիի մասին։ Այս գրքոյկն ստանալու համար պիտի ուղարկել 10 կօպէկի նամակադրոշմ ճանապարհածախքի համար։

ԳՐԵՑԷՔ ԱՅՍՕՐ։ Գրեցէք ձեր անունն ու հասցէն որոշ։ Դիմել հետևեալ հասցէով՝ Америка. Haroutun Shekerjian. 3758 Indiana Ave. Chicago Ill. U. S. A.

(ե.շ.) 689. 100—77

ՊՐԵՄԻԱ

Այս լրագրի ընթերցողներին ձրի ուղարկում ենք 25 հատ շատ հետաքրքրաշարժ առարկաներ՝ ստանալով միայն ճանապարհածախքի համար 90 կ.։ Ուղարկեք մեզ հենց այսօր մի բացիկ ձեր մանրամասն հասցէով։ Հասցէն. Лодзь № 177, почт. ящикъ 367.

Թղթակցութիւնները ռուսերէն լեզուով։

(ե.) (В. 20957) 198. 5—2

ԱՄԵՆՔԻՆ, այս լրագրի բոլոր ընթերցողներին ուղարկում ենք 30 հատ շատ հետաքրքրաշարժ առարկաներ՝ վճարելով ստանալու ժամանակ միայն ճանապարհածախքը։ О-во „МЕРКУРІЙ“, ЛОДЗЬ, М. 166.

(ու.կ.ե.) (В. 23487) 5—3

ԲԺԻՇԿ

Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ

Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւններ։

Պրօֆ. Mathien-ի մասնագիտական կլինիկայից—Պարիզում։

Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11. / երեկ. ժ. 5—7.)

Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տել. № 1067.

(օ. մ.) 1179. 100—74

ԲԺԻՇԿ

Վ. ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Ականջի, քթի, բկի, հիւանդութիւններ,

Ընդունե- (առաւօտեան 9—1 ժամը.
լութիւնը (երեկոյեան 5—7 ժամը.

Վելեամինօվսկայա փ. № 13, տ. Սէյլանովի, 3-րդ գիմնազիայի կողքին։

(օ. մ.) 1227. 100—56

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ

Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս եւ վեներական հիւանդութիւնների։

Ընդունում է հիւանդներին՝

Առաւօտեան ժամը 12-1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։

Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։

Կուկիա, Սեմեոնօվսկայա փողոց, № 16.

Տելեֆօն № 40.

(ե.ու.կ.) 220. 100—2

ԲԺԻՇԿ

Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԵՐԵԽԱՅՈՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ։

Ընդունելութիւն ամեն օր (10—11 ժ. առ. (երեխաների) / 5—7 ժ. երեկ. (ընդհանուր)

Միքայէլեան փող., № 36. Տելեֆօն № 388.

(ե. հ. կ.) 909. 100—97

ՃՈՒՂՈՒՐԵԱՆ Ց. ՔԱՀԱՆԱՅԻ

„Տիրեանց Նախշուն“

ՎԷՊԸ

շուտով լոյս կը տեսնի։ Լոյս տեսնելուց առաջ պատուէր տուողին հատն արժէ 60 կ., իսկ հարիւրին 25% զիջումն։ Գրավաճառներին կոմիսիայով չի տրվի, կանխիկ վճարով միայն։

Հեղինակի հասցէն.—Тифлисъ, Михайловскій пр. № 38.

(օ. մ.) 242. 6—1

Ներսիսեան դպրոցի հրատարակութեամբ լոյս տեսաւ

(Վիմագրած)

ՁԵՌՆԱՐԿ ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹԵԱՆ

Կազմեց

Իսահակ Ցարութիւնեան

(Ուսուցիչ հոգեբանութեան Ներսիսեան և Ցովնանեան դպրոցներում)։

(օ. մ.) 230. 3—1

Ով պատրաստած ունի վաճառելու համար

ՄՈՒՐԱՊԱՅ (варенье),

Թող գրէ կամ նմուշներն ուղարկէ ինձ հետևեալ հասցէով.

ФРАНЦІЯ. Марсель.

S. Akopiantz. Rue d'Aix 40. MARSEILLE —France.

Ընդունում եմ նաև զանազան տեսակ ապրանքներ վաճառելու յանձնարարութիւններ։

(ե.հ.կ.) 212. 5—4

ԿՈՐՉԵՆ ՈՍԿԻ ԺԱՄԱՑՈՅՑՆԵՐԸ! ԷԺԱՆ ԱՆԿԱՐԵԼԻ Է!

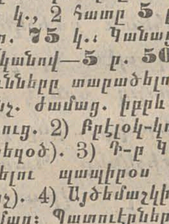

Ցղամարդ. համար «Անկեր» նոր ձևի ժամաց. ամերիկ. իսկական ոսկուց, բաց, շքեղ գրաւիրով, «Prima Roskop» մարկայով, այդ ժամաց. մասնագէտը նոյնիսկ չէ կարող զանազանել 56 յարգի իսկական ոսկէ ժամացոյցից։ Բացի շքեղ լինելուց «Prima Roskop» ժամացոյցը շվէյցար. ամենալաւ շինուածքով է, ժընէվեան յայտնի ֆաբրիկայի գործ։ Լարումը կոթից՝ 40 ժամը մի անգամ—«Remontoir», մինչև րոպէները ուղղված ընթացքով, 6 տ. գրաւոր երաշխաւորութեամբ։ Գինը առաջ 8 ր. էր, այժմ միայն 2 ր. 75 կ., 2 հատը 5 ր. 20 կ.։ Այդ ձևի խուլ ժամաց.—3 ր. 75 կ.։ Կանացի բաց ժամաց. 3 ր. 50 կ., երեք փականով—5 ր. 50 կ.։ Մեր ֆիրմայի արտադրութիւնները տարածելու համար, մենք կցում ենք իւրաքանչ. ժամաց. իբրև պրէմիա ձրի, 1) Ճքեղ շղթայ նոյն ոսկուց. 2) Բրելօկ-կողմնացոյց (կամ 84% արծաթից ոսկեզօծ). 3) Դ-ր Կօխի ծխափող-ապպարատ, անվնաս ծխելու պապիրօս կամ սիգար. (կամ թէ մշտական գրիչ). 4) Այծեմաշկի քսակ ժամաց. փչանալուց պահելու համար։ Պատուէրներն ուղարկ. ենք վերադիր վճ. և առանց կանխավճ.։ Հասցէն. ВАРШАВА. Складъ часовъ Т-во «Милано». I почт. отд. № 8. 1—4 ժամաց. համար ճանապարհածախք հաշվում է 50 կ.։ Ով տեսնէ այդ ժամաց., նա կը հաւատայ, որ նրանք իսկական ոսկուց են։ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ.—Կանացի ժամաց. կցվում է 84 յարգի արծաթէ մատանի էմալով։ Թղթակցութիւնները ռուսերէն կամ գերմաներէն։

(15,20,25) (В. 24295) 231. 3—1

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.